

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ОЛЬГА БОЙКО

ТЕКСТОВІ ПРОЦЕСОРИ І ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ

Практикум із дисципліни
«Методологія наукових досліджень та академічне письмо»

2021

Рекомендовано Вченою радою філологічного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова для здобувачів спеціальності 035 Філологія, протокол №1 від 09 вересня 2021 року.

Рецензенти:

Анатолій Панасович Загнітко – доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, Донецький національний університет імені Василя Стуса

Марина Іванівна Навальна – доктор філологічних наук, професор, Київський національний університет біоресурсів та природокористування

Практикум «Текстові процесори і лінгвістичний аналіз тексту» розрахований на здобувачів та викладачів і стане в нагоді під час викладання дисциплін «Методологія наукових досліджень та академічне письмо» на першому та другому курсах другого (магістерського) рівня, а також під час викладання дисципліни «Основи наукових досліджень» на першому та другому курсах першого (бакалаврського) рівня.

Практичні роботи складаються з інструкції до виконання, доповненої скріншотами. На початку розділу викладено мету і основні терміни практичної роботи. Контрольні запитання мають на меті самоконтроль здобувача, що дає змогу йому перевірити набуті знання. Практичні завдання побудовані таким чином, щоб здобувач міг орієнтуватися на викладену раніше інформацію і покроково виконувати дії, експериментувати, обмірковувати здобуті дані в аспекті їхньої користі і зручності для його власного наукового дослідження – курсової чи кваліфікаційної роботи, реферату, доповіді, тез на конференцію тощо. Практикум може бути застосовано як під час роботи в аудиторії, так і під час самостійної роботи.

Інтерактивний зміст

Вступ.....	4
Теоретичні відомості.....	5
Практична робота 1. Створення нового текстового документу	10
Контрольні запитання	13
Завдання до практичної роботи 1	13
Практична робота 2. Створення картографічної системи.....	17
Контрольні запитання	21
Завдання до практичної роботи 2	21
Практична робота 3. Використання метаданих.....	22
Контрольні запитання	35
Завдання до практичної роботи 3	36
Практична робота 4. Перелінковка. Створення гіперпосилань.....	37
Контрольні запитання	40
Завдання до практичної роботи 4	40
Практична робота 5. Інтелект-карти і імпорт даних до структури проєкту	41
Контрольні запитання	48
Завдання до практичної роботи 5	49
Практична робота 6. Компілювання документу в формат для друку.....	51
Контрольні запитання	53
Завдання до практичної роботи 6	54
Заключне слово.....	55
Література	56
Безкоштовні онлайн-курси	58
Сервіси для створення інтелект-карт	58

Вступ

Лінгвістика сьогодні перебуває на тому етапі розвитку, коли класичні методи обробки текстів поступаються сучасним, технологічним. Про це свідчить активний розвиток корпусної лінгвістики та її підрозділу – комп'ютерної лінгвістики. Дослідники завантажують велику кількість текстів – сучасних, класичних, усних та письмових, в національні корпуси, їх розмічають із допомогою спеціальних програм – тегерів і парсерів, що дає змогу віднаходити словоформи за різними критеріями, а також коркондансерів, з допомогою яких слова подаються разом із контекстом. Однак для роботи над таким корпусом потрібно мати певну кваліфікацію, а також завантажувати специфічне програмне забезпечення.

Практикум «Текстові процесори і лінгвістичний аналіз тексту» розрахований на здобувачів та викладачів і стане в нагоді під час викладання дисциплін «Методологія наукових досліджень та академічне письмо» на першому та другому курсах другого (магістерського) рівня, а також під час викладання дисципліни «Основи наукових досліджень» на першому та другому курсах першого (бакалаврського) рівня.

Практикум спрямований на здобуття таких компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК-3 – Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-9 – Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК-12 – Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності:

ФК-4 – Володіння методами наукового аналізу і структурування мовного й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК-5 – Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для здійснення фахової науково-дослідницької роботи, її презентації науковій спільноті та захисту інтелектуальної власності на її результати.

ФК-10 – Здатність планувати, організовувати, здійснювати і презентувати прикладне дослідження в галузі філології.

Практична робота складається з інструкції до виконання, доповненої скриншотами. На початку розділу викладено мету і основні терміни практичної роботи. Контрольні запитання мають на меті самоконтроль здобувача, що дає змогу йому перевірити набуті знання. Практичні завдання побудовані таким чином, щоб здобувач міг орієнтуватися на викладену раніше інформацію і покроково виконувати дії, експериментувати, обмірковувати здобуті дані в аспекті їхньої користі і зручності для його власного наукового дослідження – курсової чи кваліфікаційної роботи, реферату, доповіді, тез на конференцію тощо. Практикум може бути застосовано як під час роботи в аудиторії, так і під час самостійної роботи.

В майбутньому заплановано розширити та доповнити цю роботу описом інструментів Microsoft Office Word, а також залучити до неї інтерактивні елементи, наприклад, записані авторкою практикуму відео з покроковим виконанням наведених у тексті дій. Здобувачам також запропоновано три безкоштовних онлайн-курси, які спрямовані на надання інформації про роботу з Excel, Word і про візуалізацію даних, що є необхідною навичкою для науковця як на початку його наукової роботи, так і за умови вже набутого досвіду. Також наведено перелік онлайн-сервісів для створення інтелект-карт і перелік найактуальнішої на момент створення практикуму літератури.

Теоретичні відомості

Корпусну і комп'ютерну лінгвістику як дисципліни викладено в працях

українських (В. Жуковська [9], Є. Захаров та С. Богданова [10], В. Карпіловська (2006), О. Селіванова (2008) та ін.) і зарубіжних (В. Бочаров та ін. (2012), Є. Калініна [12], В. Плунгян [18], Н. Сребрянська [21], М. Varoni [27] та ін.) дослідників. Зокрема, В. Жуковська розрізняє корпусну і прикладну лінгвістику, характеризуючи комп'ютерну лінгвістику як таку, що відрізняється «обов'язковістю використання комп'ютерних засобів до оброблення лінгвальних даних... Комп'ютерна лінгвістика займається вирішенням таких проблем, як автоматичний переклад, автоматизоване добування інформації з природних текстів, *конструювання зручних інтерфейсів між людиною та машиною* [курсив наш], кількісний опис спілкування на природних мовах [9, с. 19]. Саме конструювання зручного інтерфейсу між людиною та машиною маємо на меті в наведеному дослідженні.

В. Жуковська, описуючи процедуру корпусного аналізу, акцентує увагу на трьох етапах: 1) ідентифікація мовних даних із допомогою категоріального аналізу; 2) співвідношення мовних даних із допомогою статистичних методів; 3) інтелектуальна інтерпретація результатів. Якщо перші два кроки мають бути найбільшою мірою автоматизованими, то останній вимагає людської розумової сутності, адже будь-яка інтерпретація є актом залучення розумових здібностей, а тому не може бути переведена в алгоритмічну процедуру [9, с. 20]. Зауважимо, що під час індивідуального опрацювання текстів дослідник має змогу інтерпретувати та анотувати всі фрагменти власними силами, без залучення інтернет-спільноти.

Як зауважує дослідниця, «наразі в складі Національної словникової бази Українського мовно-інформаційного фонду НАН України функціонує й постійно розвивається Український національний лінгвістичний корпус (УНЛК), що розробляється під керівництвом академіка НАН України В. Широкова» [9, с. 35]. Крім того, є лінгвістичний портал <http://www.mova.info> (Інституту філології Київського університету імені Тараса Шевченка); на ньому представлено Дослідницький корпус сучасної української мови обсягом понад 3 млн слів, на матеріалі якого можна впроваджувати нові лінгвістичні розвідки і

використовувати його як інформаційно-довідкову систему. Велику популярність набирає український корпус текстів ГРАК – Генеральний регіонально анотований корпус, розміщений за покликанням <http://uacorpus.org/>.

Класичним методом збору та обробки матеріалу є картографування. Сьогодні картографування зберігає свою актуальність, але в трансформованому вигляді. Оформлення паперових карток, їхня індексація, подальше переведення інформації в електронний варіант є на сьогодні неефективним засобом із тієї причини, що гуманітарні дослідження потребують опрацювання великої кількості текстів і більш точного її індексування. Тексти здебільшого наявні в електронному варіанті у вільному доступі, їх можна опрацьовувати без роздруковування на паперових носіях. Проблемним питанням у багатьох дослідників, натомість, є структурованість різноскерованого матеріалу, зібраного з різних джерел.

Якщо проводити аналогію між індивідуальним масивом текстів, що обробляє один дослідник, і національним корпусом текстів, який є результатом роботи багатьох користувачів, побачимо, що в національному корпусі використовуються анотації, або теги (tags, annotation): «спеціальні мітки, що приписані словам у текстах корпусу та які позначають різноманітні лінгвістичні категорії, наприклад, граматичні, синтаксичні і т.інш.... деякі лінгвісти взагалі несхвально ставляться до процесу анотування корпусу, особливо до внесення анотації в корпус вручну, і це надає вказаному критерію особливої ваги... Здійснена анотація певним чином нав'язує користувачеві корпусу готовий лінгвістичний аналіз даних, здійснений на основі певних наукових позицій укладачів» [9, с. 23]. Схоже анотування ми будемо використовувати під час роботи над лінгвістичною темою, тому що у власній роботі дослідник має право будь-яким чином інтерпретувати та анотувати фрагменти текстів, дотримуючись обраної наукової позиції.

Анотування відбувається з допомогою спеціальних міток – тегів, які можуть бути *лінгвістичними* (граматичними), *структурними* (речення, абзац тощо) або *екстралінгвістичними* (*метарозмітка*) – відомості про автора, його вік, стать

тощо. Процес розмітки, як зазначає У. Шандрюк, передбачає низку процедур:

Сегментизація тексту.

Формалізація параметрів анотування.

Створення тегсету чи набору формальних кодів із відповідною семантикою.

Визначення анотаційної схеми та її принципів [25].

Для дослідника в індивідуальній роботі необхідними є два пункти: сегментація тексту з допомогою карток і створення тегсету, або колекції ключових слів. Продемонструємо, як саме можна використовувати офісну програму Microsoft Excel і професійну програму для письменників Scrivener для виконання цих завдань.

Широкі можливості для зручного опрацювання текстового матеріалу надає офісна програма Microsoft Excel (таблиці можна також створювати в хмарі, послуговуючись сервісом Google Таблиці, які мають ті ж властивості, що й Excel). Найчастіше нею користуються для роботи з математичними формулами, розрахунками, обліком тощо. Функції Excel можна активно використовувати також у гуманітарній галузі.

Найширший та найзручніший функціонал для письменників та дослідників має програма Scrivener. Ця програма створена в 2007 році, автором програми є Кейт Блаунт, розробником – Literature & Latte. Програма є платною, однак надає 30-денний вільний режим для ознайомлення з функціоналом. Дні відраховуються тільки тоді, коли користувач запускає програму. Після її придбання всі подальші оновлення надаються безоплатно.

Ми будемо розглядати паралельно можливості програм Excel та Scrivener. Excel є майже в кожного користувача на ПК. Водночас Scrivener – це професійний інструмент із дуже широким функціоналом і можливістю налаштування на свій смак майже всіх функцій. Він знадобиться письменникам, дослідникам, які створюють великі тексти – романи, дисертації тощо. Базові функції освоюються швидко, в інтернеті можна віднайти блоги письменників, які ним користуються для своїх цілей і описують цей процес, ілюструючи його, поміж них користувачі порталу LiveJournal [28, 29, 30, 32]. Водночас можемо стверджувати, що для

написання дисертації або іншої наукової роботи ця програма ще не використовувалася в українсько- та російськомовному просторі, принаймні, такі випадки не були описані. Цікавий і майже єдиний україномовний огляд програми саме в контексті використання науковцями розміщено на сайті <https://techsforwriting.wordpress.com/> [5]. Найважливішою тезою статті, на нашу думку, є така: «...існування двох парадигм програмних середовищ для роботи над текстом – WYSIWYG та WYSIWYM. Перша парадигма (*What You See Is What You Get*) передбачає роботу над текстом з акцентом на поточному форматуванні з подальшим безпосереднім виводом на принтер. Так здебільшого працюють знайомі нам текстові процесори – MS Word, Google Docs, LibreOffice, OpenOffice та ін. Насправді, для завдань, пов'язаних із написанням текстів, ця парадигма є здебільшого не просто прийнятною, а безальтернативною, оскільки доволі зручно одразу на екрані бачити те, що через секунду отримаєш у видрукованому вигляді. Друга парадигма (*What You See Is What You Mean*) орієнтується на інші цінності. Тут важливим є не вигляд тексту тут і зараз (*layout*), а його логічна структура. Текстові процесори другої парадигми також здебільшого орієнтовані на так званий *distraction-free writting*, тобто робота над текстом без відволікань» [5]. Як зазначає автор, процесори типу Word розроблені для тих, хто сідає й пише текст від першої літери до останньої – проте науковці та письменники майже ніколи так не працюють, особливо коли йдеться про розроблення великого проєкту, яким і є дисертаційний проєкт.

Знайомство із розширеними можливостями Scrivener відбувається в процесі постійної роботи в програмі. Є детальна англomовна інструкція безпосередньо в програмі, а також відеоуроки на YouTube, проте вважаємо за необхідне створити практичні завдання для здобувачів всіх рівнів вищої освіти для більш зручного і швидкого оволодіння навичками роботи з різними текстовими процесорами.

Практична робота 1. Створення нового текстового документу

Мета: навчитися створювати новий проєкт та структурувати його в програмі Excel та Scrivener, налаштовувати параметри для зручності користувача.

Основні терміни: структура й підзаголовки, швидкозшивач (біндер), коркове поле.

Починати роботу в будь-якій програмі потрібно зі створення нового документу або проєкту. Новий документ Excel створюється так само просто, як і документ у Word. Якщо для роботи використано багато аркушів, для пересування між ними можна використовувати стрілки, розміщені в лівому долішньому куті екрану. Стрілки ◀▶ пересувають на один аркуш вліво/вправо, стрілки | ◀▶ | - у кінець або початок переліку аркушів.

Для створення нового проєкту в Scrivener необхідно запустити програму та обрати документальний твір або «З чистого аркуша». Зауважимо, що програма від початку є англійською, лише нещодавно з'явилася російськомовна версія, україномовної локалізації програми ще не відбулося.

Обираємо документальний твір із підзаголовками (Рис. 1. Початок роботи)

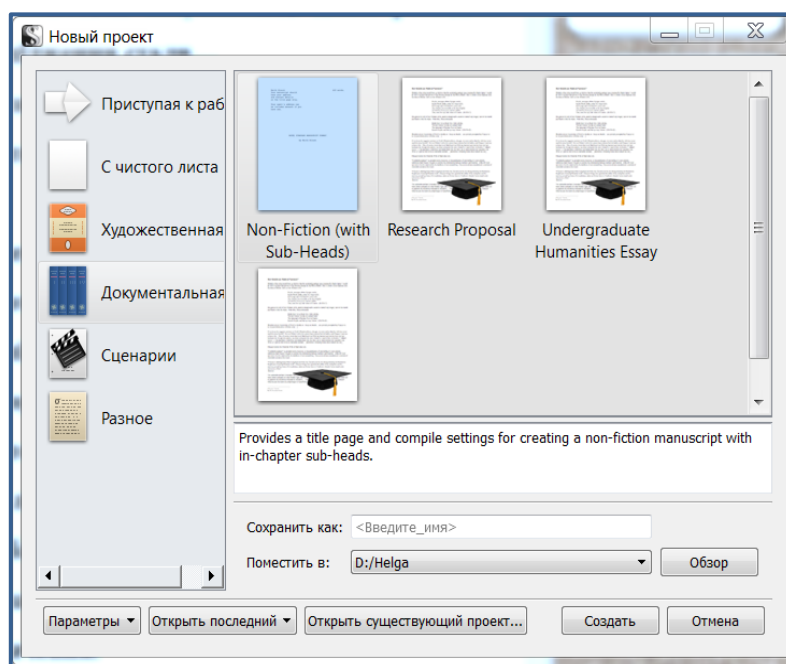

Рис. 1. Початок роботи

У проєкті одразу створено структуру з підзаголовками. Пізніше ми можемо

редагувати її, доводити до необхідного нам вигляду. Назви елементів структури англomовні, але ми можемо їх одразу перейменувати українською або російською мовами: достатньо двічі натиснути лівою кнопкою миші по назві, і можна перейменовувати. Цей спосіб діє також із ярличками (лейблами) та статусами, про які піде мова нижче. Додавання нових документів відбувається так: необхідно натиснути правою кнопкою миші на документ, до якого нам потрібно додати новий під-документ, та обрати «Додати» – «Документ». Або простіше – натиснути в лівому нижньому кутку поля на іконку документа або теки для їх автоматичного створення (Рис. 2. Створення структури). Для налаштування параметрів необхідно перейти в «Сервіс» – «Параметри». Бачимо меню з можливістю налаштування різноманітних параметрів програми (Рис. 3. Налаштування).

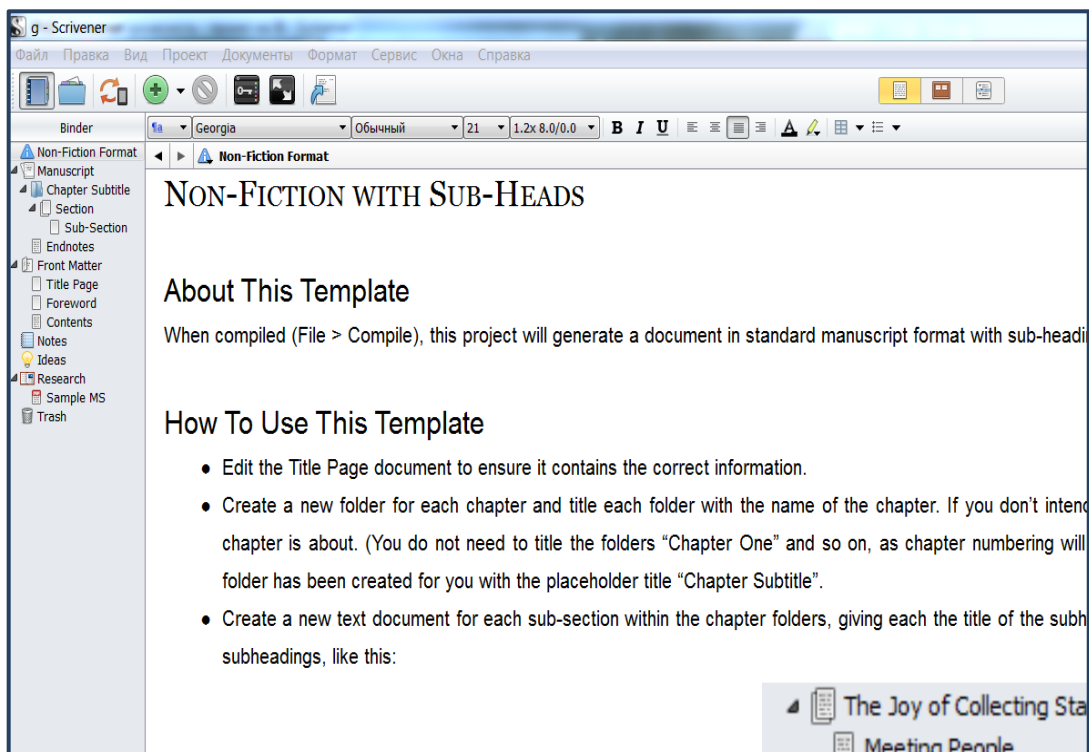

Рис. 2. Створення структури

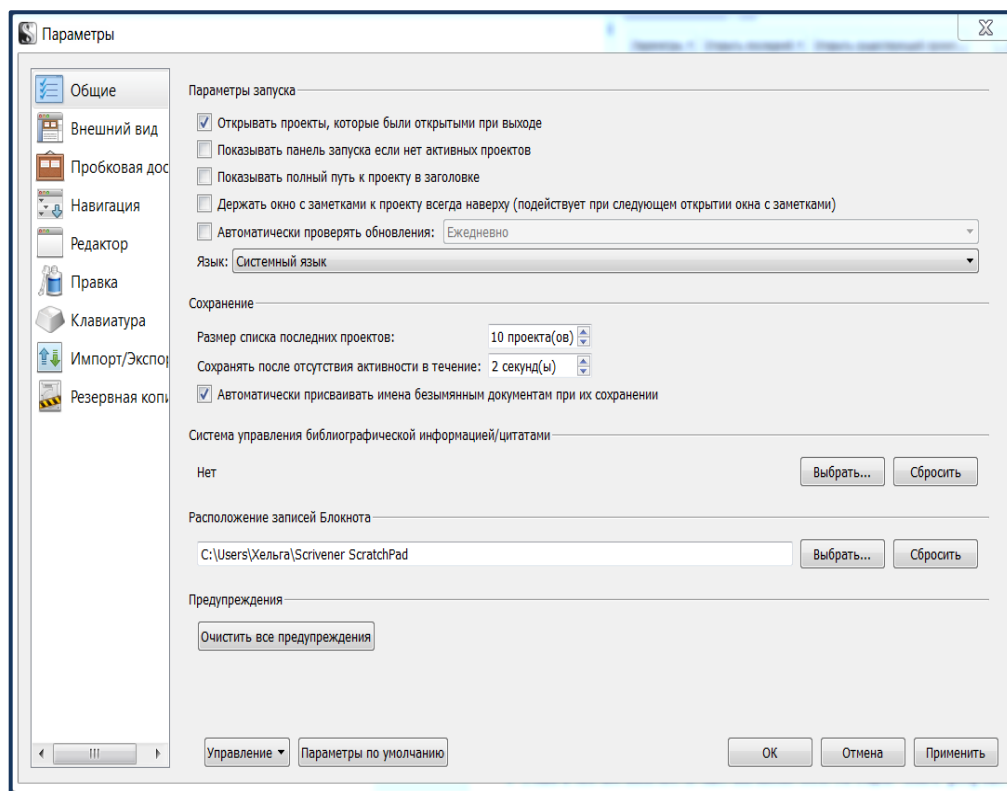

Рис. 3. Налаштування

Не маючи на меті в межах цього практикуму детально описувати всі функції «Параметрів», зазначимо лише, що користувач має змогу налаштувати колір, розмір та інші показники зовнішнього вигляду майже всіх доступних елементів: поля, картки, коркової дошки, швидкозшивача (біндера) тощо. Така можливість індивідуалізації програми робить її зручною для повсякденного користування.

Налаштування параметрів у програмі Microsoft Office Excel відбувається через виклик меню у лівому верхньому кутку – «Параметри Excel» (Рис. 4). Можна налаштувати кольорову схему, шрифт та розмір, відображення панелі інструментів; у пункті «Правопис» маємо змогу обирати словники, налаштовувати автозаміну тощо. У меню «Надстройки» можемо увімкнути макроси або сторонні програми для полегшення роботи з програмою, зокрема, бібліографічні менеджери. Обов'язково звертаємо увагу на пункт «Збереження» - налаштування автозбереження допоможе уникнути втрати документу або його частини у випадку раптового вимкнення комп'ютера.

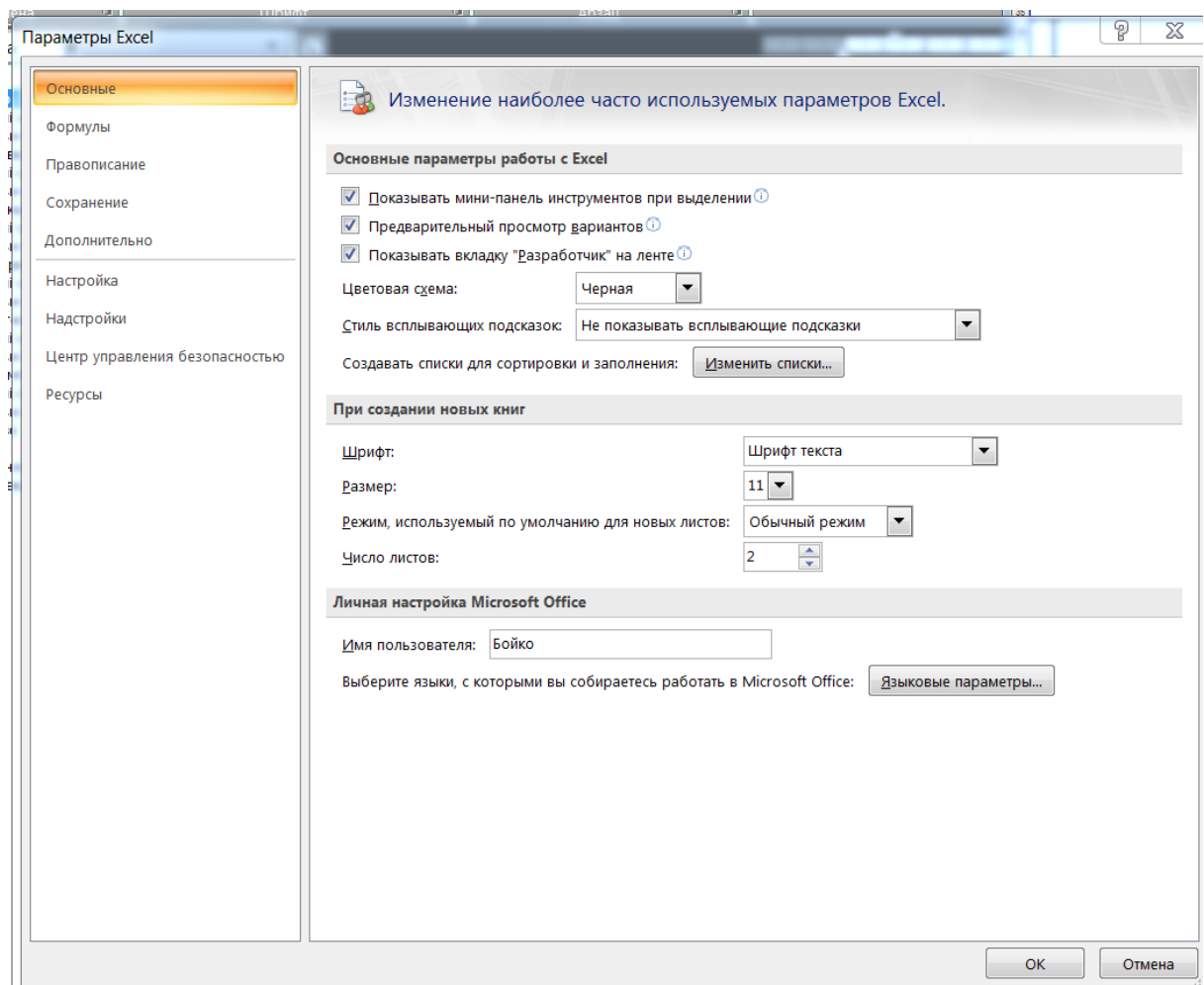

Рис. 4. Налаштування параметрів Excel

Контрольні запитання

1. В чому полягає різниця між створенням нового проекту в Excel та в Scrivener?
2. Які різновиди проекту пропонує програма Scrivener під час створення нового проекту?
3. Куди автоматично зберігає новий проект Scrivener? Чи можна налаштувати збереження в обране місце на диску комп'ютера?
4. Яке вікно необхідно розгорнути для налаштування параметрів Scrivener?
5. Чи можна налаштувати параметри в Excel?
6. Як можна налаштувати автозбереження в Excel і в Scrivener?

Завдання до практичної роботи 1

Завдання для роботи з Excel

1. Розгорніть програму Microsoft Office Excel. Перейдіть до лівого горішнього кутка і оберіть «Параметри Excel».

2. В меню «Основні» налаштуйте показ міні-панелі інструментів під час виокремлення слова – за бажанням можете лишити або зняти позначку. Оберіть «Попередній перегляд варіантів» і поставте позначку «Показувати вкладку «Розробник» на стрічці».
3. Оберіть приємну для очей кольорову схему і налаштуйте шрифт тексту: Arial, 10. Такий шрифт є більш зручним для читання в таблиці. Оберіть кількість листів, які будуть створені під час відкриття нової книги.
4. Налаштуйте ім'я користувача – пишіть його латинкою для коректності відображення. Оберіть мови, з якими будете працювати в Microsoft Office Excel.
5. У розділі «Правопис» оберіть параметри автозаміни і налаштуйте їх так само, як робили це в Scrivener – додайте найчастіше використовувані слова. Зауважте, що слова, додані в Excel до автозаміни, будуть працювати і в Microsoft Office Word, і навпаки – тобто вони синхронізуються.
6. Позначте пункти авто виправлення великих літер, крім «Назви днів з великої літери».
7. В меню «Збереження» налаштуйте автозбереження щохвилини – це доступний в Excel мінімум. Оберіть зручні для вас папки на диску для авто відновлення документа після технічних збоїв.
8. В полі «Додатково» налаштуйте параметри правки. Оберіть «Перехід до іншого віконця після натискання клавіші Ввід» у напрямку «В правий бік». Зверніть увагу на кількість віконць, що обробляються – за замовчуванням їхня кількість становить 33554, але ліміту немає – можна встановити навіть мільйон оброблених клітинок. Ви можете збільшити або зменшити цю кількість під свої завдання і враховувати її під час квантитативного аналізу тексту.
9. Налаштуйте під свої потреби вигляд екрану, параметри книги та листа. Після змін ви можете перевіряти, як вони відображаються в роботі, і за необхідності повертати початкові значення або продовжувати налаштування.
10. В меню «Налаштування» оберіть найбільш часто використовувані команди. Зверніть увагу на пункт «Створити діаграму» - він може знадобитися вам для

візуалізації даних. Найбільш зручні для вас команди додайте на панель швидкого доступу.

11. Після всіх налаштувань натисніть «Ок».

Завдання для роботи зі Scrivener

1. Завантажте програму Scrivener з офіційного сайту розробника <https://www.literatureandlatte.com/> Зауважте, що пробна версія є безкоштовною протягом 30 днів. Ці 30 днів відраховуються лише в ті дні, коли Ви розгортаєте програму, тож ви можете користуватися нею протягом 2-3 місяців.
2. Створіть новий проєкт у Scrivener. Розгляньте можливості різних шаблонів – художня література (роман, роман з розділами), документальна література, сценарії, різне. Оберіть для створення «З чистого аркуша».
3. Перейдіть у меню Сервіс – Параметри. Налаштуйте параметри запуску, оберіть мову. Оберіть параметри збереження, налаштувавши кількість останніх проєктів у переліку і автозбереження після відсутності активності протягом 2 секунд.
4. Оберіть місце розташування записів Блокноту – бажано на диску С, якщо Ваш комп'ютер розділено на 2 диски.
5. У розділі «Зовнішній вигляд» налаштуйте параметри: поставте позначки на пунктах «Відображати число піддокументів у підшивці» та «Чергувати кольори рядків у конспекті». Розгляньте можливості налаштування кольорів і шрифтів, налаштуйте їх на свій розсуд.
6. У полі «Коркова дошка» дозвольте drag&drop елементів на картки – тоді ви зможете перетягувати різні елементи, в тому числі зображення, на картки. Налаштуйте зовнішній вигляд карток, оберіть фон дошки. Можете встановити улюблене зображення як фон коркового поля.
7. В меню «Навігація» відзначте всі поля позначками. Зверніть увагу на функцію кнопки «Enter» – ви можете налаштувати так, щоб її натискання завершувало введення тексту на картці, або щоб можна було зробити абзац.
8. У полі «Редактор» налаштуйте формат за замовчуванням – встановіть кегль 14, Times New Roman, міжрядковий інтервал 1,5, відступи полів – з правого берега

2, з лівого – 2,5, вгорі і внизу по 2. Якщо вам подобається стиль друкарської машинки, можете встановити позначки на полях «Прокручування в стилі друкарської машинки». Налаштуйте лінійку – вона повинна відображатися в сантиметрах.

9. У меню «Правка» оберіть український словник і поставте позначку на перевірці орфографії. Позначте поле «Виправляти перші літери речень на великі». Спробуйте функції «Пропонувати автозавершення слів під час введення». Позначте всі поля в автозаміні. Перегляньте перелік автозамін, запропонуйте свої – наприклад, часто використовувані довгі слова в вашій курсовій або кваліфікаційній роботі. Використовуйте такі поєднання літер, які не трапляються в звичайних словах (наприклад, «інтсть» - «інтертекстуальність»); також ви можете замінювати кирилицю на латинку у випадку часто використовуваних іншомовних слів. Так, можна замінити слово «ексел» на Excel тощо). Також налаштуйте зручну комбінацію клавіш для друку квадратних дужок, необхідних для наведення посилань: []. Наприклад, можна це зробити через Ctrl+W, Ctrl+E, тоді ви зможете мізинцем затискати «контрол», а вказівним і середнім пальцем – дужки. Це дуже полегшує і пришвидшує роботу.
10. В меню «Клавіатура» ви можете ознайомитися з великим за обсягом переліком «гарячих» поєднань клавіш у Scrivener. Майже всі функції можна викликати поєднанням певних клавіш. Ви можете шукати через рядок «фільтр» російське слово або англійське. Знайдіть функцію «Insert Non-breaking Space» і змініть встановлене поєднання клавіш на Ctrl+D. Це можна зробити, натиснувши на функцію, потім через «Редагувати поєднання» - послідовність клавіш – ввести свою послідовність. Функція нерозривного пробілу необхідна під час написання прізвища з ініціалами для того, щоб ініціали не «відривалися» від прізвища на наступний рядок. Також її використовують, коли наводять покликання на літературу зі сторінкою: [15, с. 6] – між буквою «с.» і номером сторінки.
11. У полі «Резервна копія» оберіть автоматичне резервне копіювання, створення

резервної копії під час закриття проєкту, стискання автоматичних резервних копій у zip-архіви і використання поточної дати в іменах резервних копій. Також можете обрати кількість збережених резервних копій і місце їхнього розташування.

12. Після завершення налаштування параметрів натисніть кнопку «Ок».

Практична робота 2. Створення картографічної системи

Мета: навчитися форматовувати клітинки в програмі Excel, створювати картографічну систему в Excel та в Scrivener.

Основні терміни: формат клітинок, стовпчики та рядки, вирівнювання, коркове поле.

На всіх аркушах у програмі Excel є стовпці та рядки, тобто кожен аркуш – це гіпотетично безмежна таблиця, а будь-яка клітинка, утворена на перетині стовпця та рядка – готова картка для збору матеріалу, що полегшує сегментацію тексту. Для більшої зручності перед початком роботи з аркушем необхідно відформатовувати клітинку для уніфікації формату зібраної інформації. Для цього необхідно виділити все поле через поєднання клавіш Ctrl+A, після чого зсунути курсором межу першого стовпчика на необхідну ширину на правий бік. Для виконання цієї операції потрібно навести курсор у горішнє поле, позначене латинськими літерами.

Натиснувши правою кнопкою миші, активуємо меню та обираємо «Формат клітинок», у якому обираємо вкладку «Вирівнювання». Для більшої зручності читання тексту обираємо вирівнювання за горизонталлю: «За шириною», за вертикаллю: «За центром», і ставимо позначку в полі «Переносити по словах» (Рис. 4. Форматування клітинок). Тепер будь-який обсяг тексту, розміщений в одній клітинці, буде відображатися повністю та коректно. У вкладці «Шрифт» обираємо Arial або Times New Roman як такі, що є найбільш розбірливими для читання. Кегль – 10, у такому випадку в одну клітинку можна вмістити більше інформації, а клітинка буде меншою за розміром (Рис. 5. Налаштування кеглю).

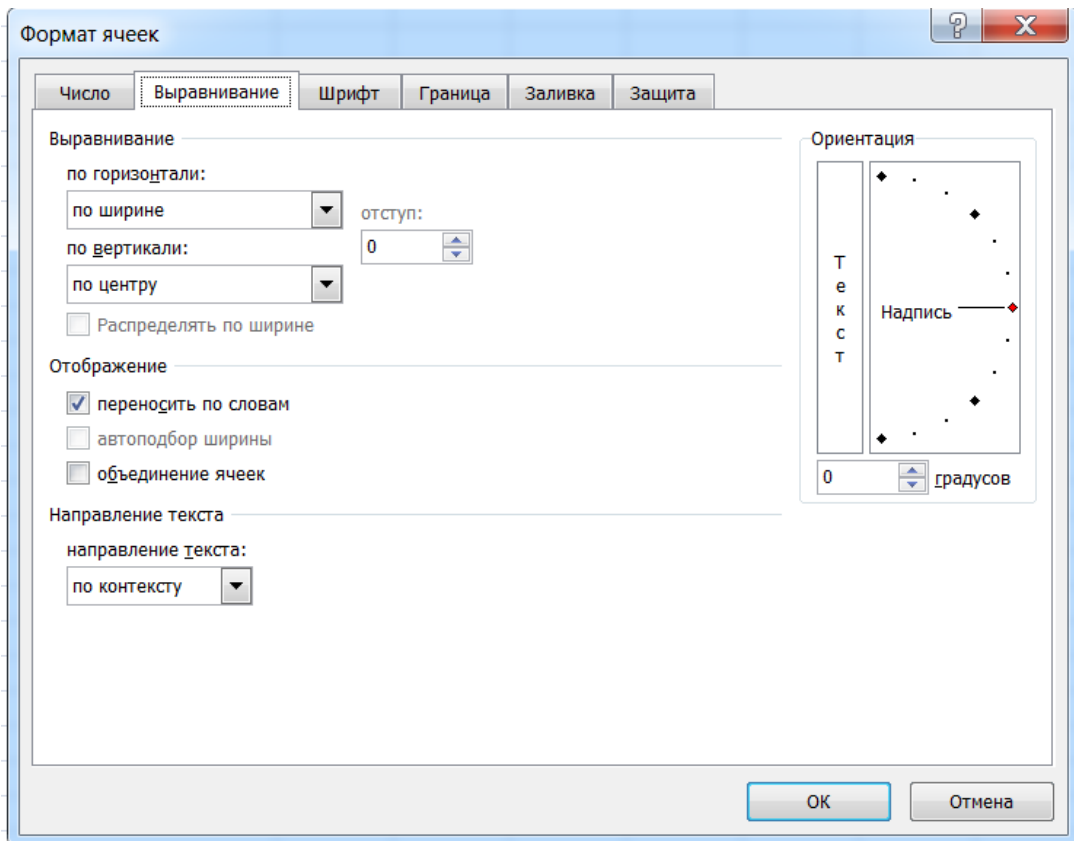

Рис. 4. Форматування клітинок

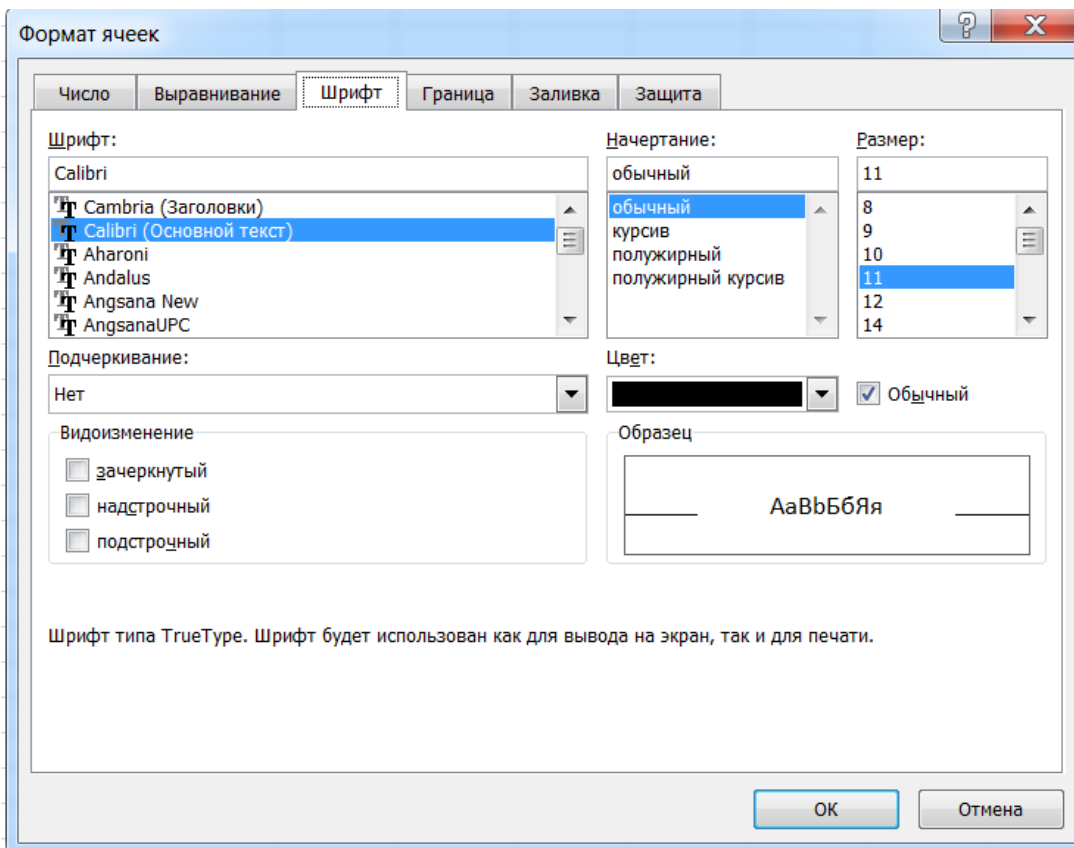

Рис. 5. Налаштування кеглю

Переносити інформацію до клітинок можна у два способи. Перший – автоматичний, можливий лише за наявності електронного тексту. У цьому випадку необхідна інформація виділяється курсором, копіюється через праве меню миші або через гарячі клавіші Ctrl+C (копіювати), Ctrl+V (вставити). Ручне введення інформації в кожну клітинку можливе і з електронного, і з паперового носія.

У клітинці Excel не можна починати рядок із тире (якщо потрібно надрукувати репліку діалогу): програма зчитує це як помилку у формулі. З огляду на це починати рядок потрібно з першого слова або з трикрапки, якщо цитату взято з певного контексту, а не з початку речення.

Розглянемо можливість користування корковим полем у програмі Scrivener та створенням на ньому карток (див. Рис. 6. Коркове поле). В Scrivener написи на картках індексовано як синопсиси, водночас маємо на увазі, що основний текст розміщено всередині самої картки – для цього на неї необхідно натиснути двічі, і розгорнути біле поле документу. Під час відбору ілюстративного матеріалу більшу цінність мають саме картки, на яких відображено текст (якщо фрагмент цитати великий за обсягом, ми розгортаємо документ, але здебільшого користуємося функцією синопсису). Для створення картки необхідно натиснути в правому долішньому кутку коркового поля (саме коркового поля, тому що якщо натиснемо в полі біндеру, то й документ створимо там), або налаштувати створення картки подвійним натисканням правої кнопки миші на корковому полі. Якщо є нагальна необхідність створення картки після певного фрагмента (наприклад, при дотриманні алфавітного порядку), необхідно натиснути на цю картку та на позначку картки в правому нижньому кутку, або просто натиснути двічі після необхідної картки. Зауважимо, що алфавітний порядок можна потім застосувати через функцію Документи – Сортувати – За зростанням, і всі документи буде відсортовано від А до Я, або за літерами.

Створену в довільному місці, картку легко перемістити в будь-яке місце на полі, водночас відбуваються зміни і в структурі документів у швидкозшивачу. Її можна перетягувати або переміщувати через позначку «Налаштування» –

«Перемістити» – «Вліво/Вправо/Вгору/Вниз». Користувач має можливість повністю індивідуалізувати формат карток і робоче поле через «Параметри» та через позначку в правому нижньому кутку. Якщо є потреба переглянути написи на всіх картках у теці одночасно, активуємо режим конспекту. Для цього необхідно натиснути Ctrl+3, або активувати в горішньому полі крайню справа іконку (на зображенні вона позначена помаранчевим кольором). Рядки «Ярличок» та «Статус» наразі пусті, оскільки ми не додавали цих метаданих. З конспекту також можна копіювати текст та редагувати його (див. рис. 7. Конспект).

Рис. 6. Коркове поле

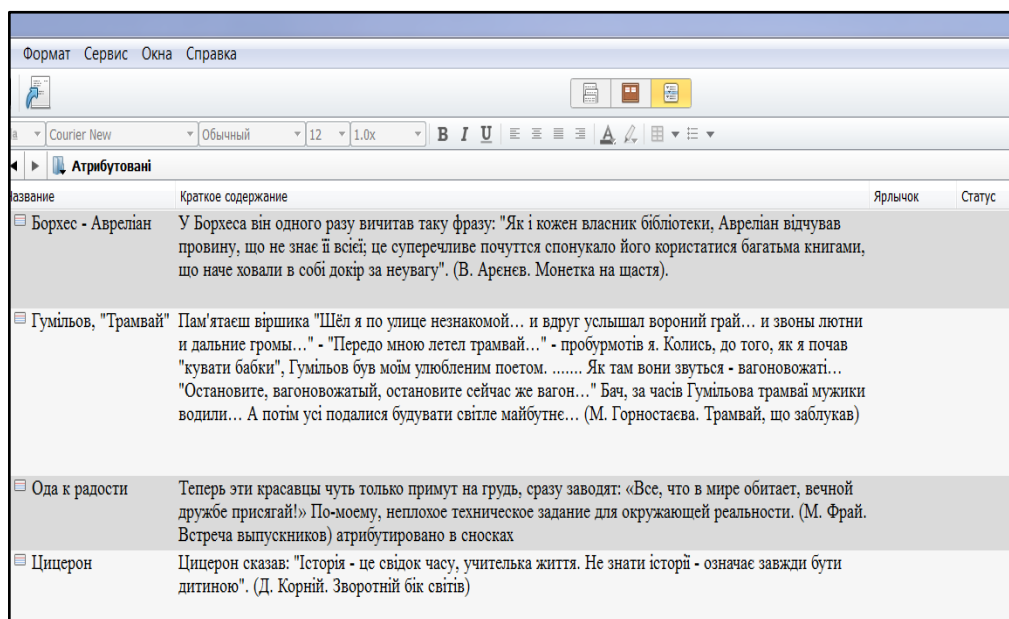

Рис. 7. Конспект

Отже, нами розглянуто можливості створення карток і налаштування параметрів картотеки в обох програмах. У наступному розділі мова піде про те, як атрибутовувати картки через метадані: ключові слова, ярлики і статуси, а також про те, як додавати коментарі та покликання.

Контрольні запитання

1. Чи існує ліміт на встановлення кількості оброблених клітинок в Excel?
2. Що потрібно зробити для того, щоб відформатувати клітинки по ширині?
3. Яке меню активує форматування клітинки?
4. Який тип та кегль шрифту є зручним для роботи в Excel?
5. Яким чином можна переносити текстову інформацію до клітинок?
6. Які існують обмеження для початку рядка в Excel?
7. Як індексуються написи на картках у Scrivener?
8. У який спосіб можна створити картку на корковому полі? Назвіть всі способи.
9. Що потрібно зробити, щоб розгорнути документ повністю через картку?
10. Де розташовано налаштування карток?
11. Як можна налаштувати вигляд коркового поля?
12. Яким чином можна змінити структуру документу через зміни коркового поля?
13. Як відбувається активація режиму конспекту?
14. Чи можна редагувати текст в конспекті?

Завдання до практичної роботи 2

1. Відформатуйте клітинку в Excel – зробіть її більш широкою, оберіть вирівнювання тексту за шириною (горизонтально) та відцентруйте вертикально.
2. Налаштуйте відображення шрифту – 10 Arial або 10 Times New Roman.
3. Опрацюйте 20 клітинок – перенесіть до них текст ілюстративних фрагментів. Нехай 10 клітинок будуть на одному листі, 4 – на другому, 6 – на третьому. 10 клітинок скопіюйте з електронного носія, а 10 – введіть вручну з паперового або з електронного. Як виходить швидше? Відформатуйте скопійований текст так, щоб він був уніфікований за виглядом з іншими клітинками.

4. Налаштуйте вигляд коркового поля в Scrivener. Налаштуйте створення картки подвійним натисканням миші. Створіть 20 карток. Повторіть послідовність п.3.
5. Індивідуалізуйте вигляд карток – їхню ширину, висоту, зовнішній вигляд на власний розсуд. Спробуйте різні кольори тла та рядків.
6. Перегляньте 10 довільно обраних карток в режимі Множинного вибору – спочатку в режимі синопсису, потім – в режимі сувою. Зверніть увагу – в режимі сувою текст відображається лише за наявності його всередині картки, синопсиси в цьому випадку не відбиваються.

Практична робота 3. Використання метаданих

Мета: навчитися використовувати метадані для атрибутування фрагментів тексту з метою їх швидкого пошуку, обчислення кількості та інших видів роботи.

Основні терміни: метадані, ключові слова, хештеги, тегсет, лейбли (ярлики).

Під час опрацювання великого обсягу текстів за наявності чітко поставлених теми, мети й завдань бажано аналізувати повністю весь твір, одразу сегментуючи необхідні фрагменти. Для полегшення подальшого пошуку необхідної інформації в програмі Excel ми будемо використовувати хештеги, подібні до тих, якими користуються в соціальних мережах для пошуку публікацій за певною темою. О. Горошко в 2007 році, аналізуючи функції хештегів, запропонувала поняття «лінгвістика інтернету» [6], натомість Л. Компанцева [14], Н. Ахренова [1] та ін. послуговуються терміном “інтернет-лінгвістика”. До цього поняття включено і використання хештегів – українськомовних, написаних кирилицею, і англомовних, створених латинкою. В дослідженні Ж. Горіної висловлено припущення, що основними функціями хештегів у соціальних мережах є самопрезентація мовної особистості та інтегрування візуальних образів зі словесними [4]. Ю. Кольцова проаналізувала граматичну та синтаксичну структуру україномовних та англомовних хештегів, а також їх семантику; компаративний аналіз показав, що англомовні хештеги спрямовані на презентацію сторінки, українськомовні – на персоналізацію, вони є більш інформативними [13].

Для опрацювання великих масивів тексту в програмі Excel хештеги

необхідні як засіб ідентифікації та атрибуції. Особливість хештегів полягає в тому, що вони є абсолютно своєрідними, довільними та семантично зрозумілими. Написання хештегів латинкою відрізняє їх від основного тексту та надає можливість шукати тільки потрібну інформацію, фільтруючи випадкові збіги в тексті. «Хештег» відрізняється від тегу, що використовується в інтернет-корпусах, тим, що перед ним ставимо знак #, наприклад: #fantasy. Створюємо хештег, схожий на ті, якими користуються в соціальних мережах, за однією відмінністю: він не є інтерактивним. Додавання хештегів в Excel відбувається в такий самий спосіб.

Проілюструємо використання хештегів на прикладі роботи над темою «Інтертекстуальність у сучасному фентезі». Під час опрацювання великого корпусу сучасного російського та українського фентезі нам потрібно картографувати інтертекстуальні елементи, тому ми створюємо власну «колекцію» тегів – **тегсет**; з технічних причин, які ми опишемо далі, їх повинно бути не більше ніж 24.

Ми створили 17 тегів-шифрів (Рис.8. Тегсет):

#cite	Цитати	#oneiric	Онїричні елементи
#allusion	Алюзії	#religion	Релігійні алюзії
#epigraph	Епіграфи	#intediscourse	Інтердискурсивні елементи
#reminisce	Ремінісценції	#phraseology	Фразеологічні одиниці
#referention	Референції	#vstav_zhanr	Вставні жанри
#precname	Прецедентні імена	#prec_hronotor	Прецедентний хронотоп
#precsituation	Прецедентні ситуації	#miphology	Міфологеми
#prectitle	Прецедентні заголовки	#folk	Фольклорні одиниці
#fairy	Казкові алюзії		

Рис. 8. Тегсет

Під час внесення фрагменту тексту до картки аналізуємо, які елементи наявні в ньому, і згідно з цим атрибутуємо текст одним або декількома хештегами. Наведемо приклад із книги Дари Корній «Зворотний бік сутіні»: *Як це де? У тридев'ятому царстві, у тридесятому государстві... Чи як у ваших казках це місце величають? Якщо по-справжньому – це Порубіжжя. #phraseology #fairy #folk #allusion* У такий спосіб ми зможемо знайти цей фрагмент, якщо нам потрібно буде аналізувати фразеологічні одиниці, казкові та фольклорні алюзії,

або всі алюзії.

Процес додавання хештегів полегшується автоматизацією. Тегсет зручніше зберігати в окремому текстовому файлі або на окремому листі в Excel. На початку роботи розгортаємо водночас файл із тегами і Excel. Активувавши вікно Excel, двічі відправляємо команду Ctrl+C: розгортаємо буфер обміну. В ньому одночасно можуть зберігатися до 24 одиниць; якщо додавати більше, нові одиниці будуть заміщувати собою ті, що були додані першими. Тепер починаємо копіювати теги – виділяємо їх мишею й натискаємо Ctrl+C, після чого тег буде відображено в буфері обміну. Перший обраний тег стане останнім у списку, отже, керуємося у виборі релевантністю тегів: рідко використовувані будуть внизу переліку. На рисунку 9 (Розгортання документів) поруч розгорнуті документ Microsoft Word і Microsoft Excel.

Для коректного додавання хештегу після текстового фрагменту необхідно двічі натиснути на клітинку з текстом, потім – натиснути на обраний хештег у буфері обміну, і його буде додано до клітинки. Якщо потрібно атрибутувати двома або більше тегами, ставимо розрив і тиснемо на інший хештег. Звернімо увагу, що на «картку» необхідно тиснути двічі, тому що інакше хештег замінить собою весь раніше набраний текст. Будь-яку некоректну операцію можна скасувати через «гарячу» комбінацію клавіш Ctrl+Z.

Розмітка з допомогою хештегів дає можливість швидко відшукувати весь обсяг тематичних «карток»-клітинок, як на одному листі, так і у всій книзі документу. Пошук активують сполученням клавіш Ctrl+F. За замовчуванням шукають в межах одного листа (Рис. 10. Пошук листом), а для пошуку всією книгою потрібно перейти до «Параметрів» та обрати пошук книгою (Рис. 11. Пошук книгою).

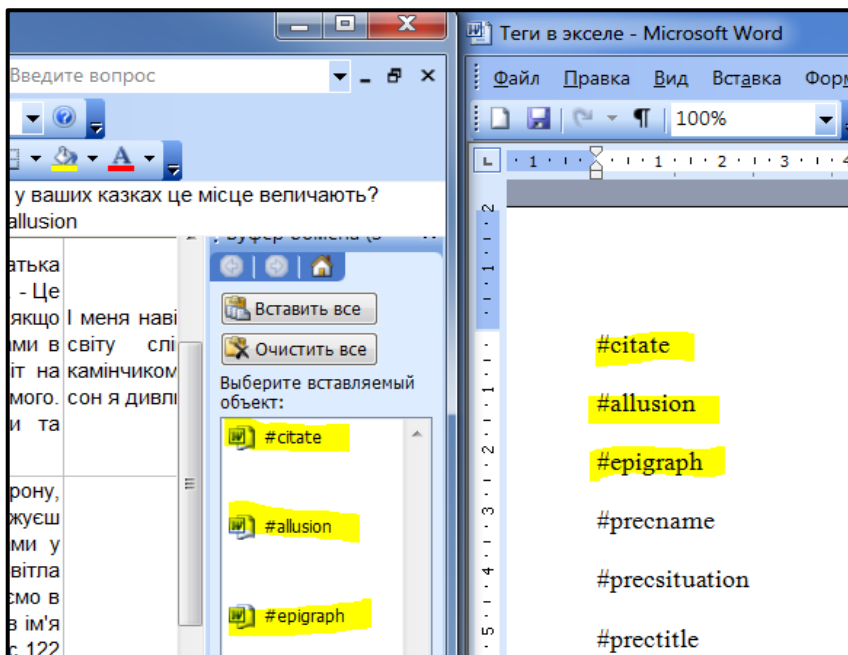

Рис. 9. Розгортання документів

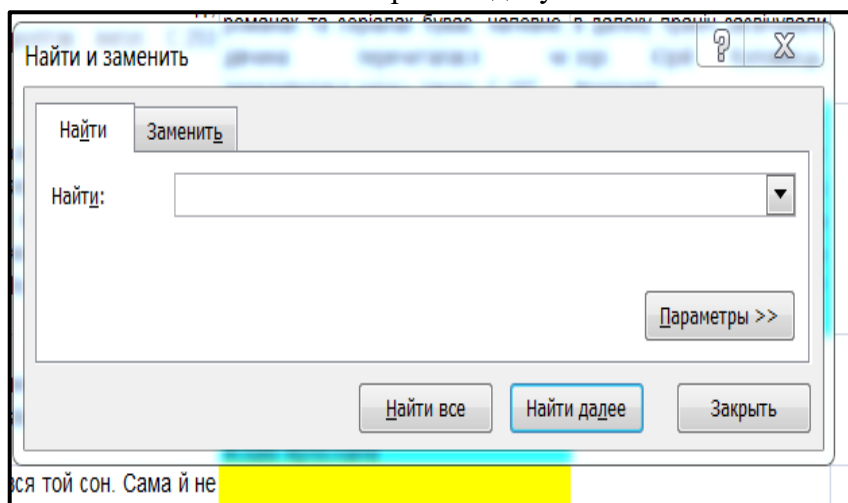

Рис. 10. Пошук листом

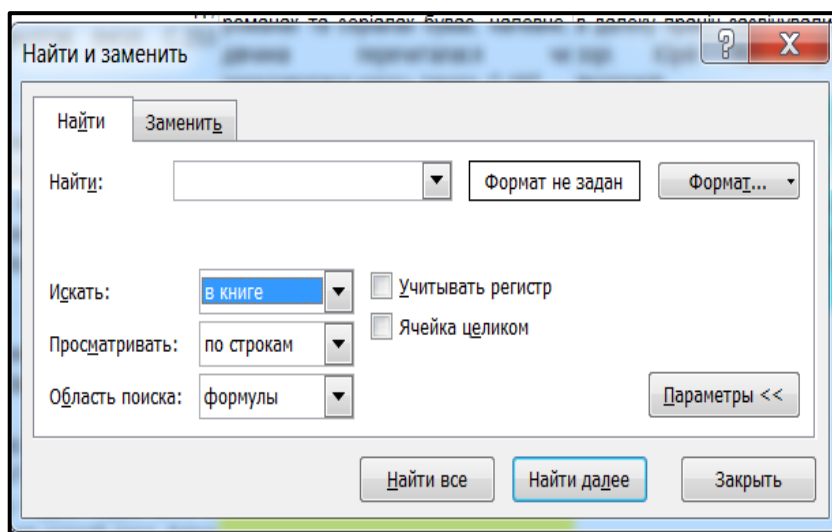

Рис. 11. Пошук книгою

Під час роботи з матеріалом інколи виникає необхідність замінити хештег

через його неактуальність – значення тегу розширюється або змінюється. Наприклад, спочатку ми використовували хештег #intermediate на позначення інтермедіальних елементів, але згодом розширили його значення до інтердискурсивного – #interdiscourse. Для заміни всіх однакових хештегів одночасно потрібно перейти у вкладку «Замінити» та обрати пункт «У книзі» – для заміни в усьому документі або «На аркуші», відповідно, для заміни на одному листі. Після чого обираємо «Замінити все» (Рис.12. Заміна значення хештега).

Після цього всі обрані хештеги будуть змінені на нове значення. Отже, в програмі Excel можна створювати тегсет, обмежений 24 одиницями, шукати в межах одного листа або всієї книги, в процесі роботи змінювати значення тегів і віднаходити картки з одним або кількома тегами.

Окрім тегів, у програмі Excel можна створювати назви карток і додавати до них коментарі. Хоча їх не відображено в клітинках, ми зможемо побачити їх під час перелінковки, а коментарі буде відображено при наведенні курсору на клітинку. Для надання картці імені необхідно натиснути на заповнену клітинку правою кнопкою миші та обрати функцію «Ім'я діапазону». Отримане поле матиме такий вигляд (Рис.13. Створення імені):

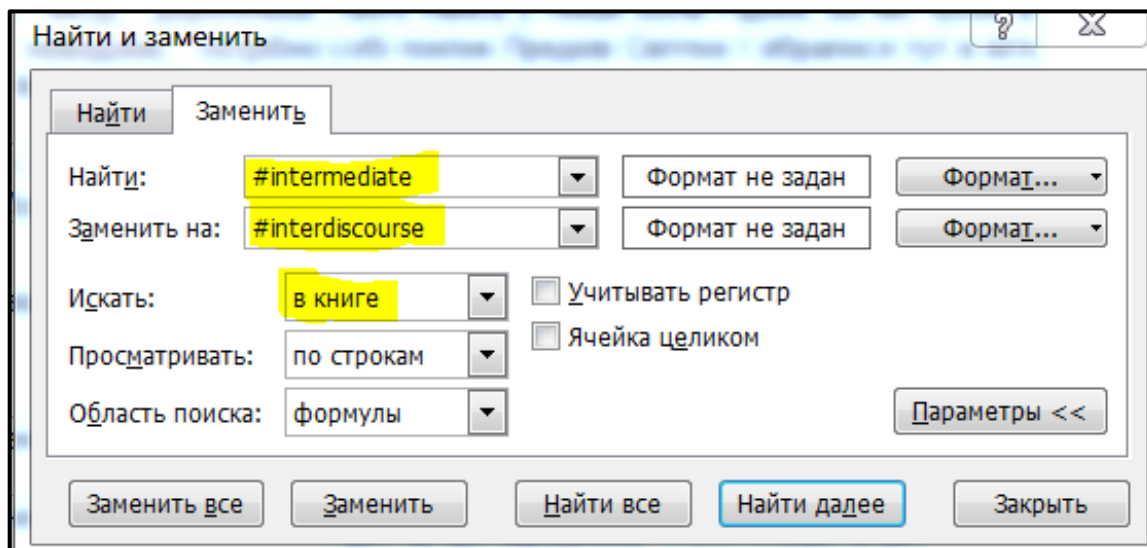

Рис. 12. Заміна значення хештега

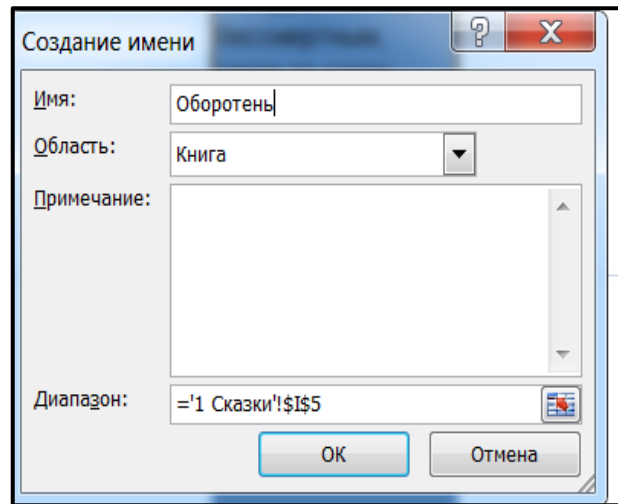

Рис. 13. Створення імені

У ділянці «Ім'я» спочатку бачимо текст, розміщений на клітинці: *...рыжая продавщица из «Гурмана» – бессмертная лисица-оборотень, как в старинных китайских новеллах...* (М. Фрай. Черные и красные, жёлтые и синие). Надаємо клітинці відповідне ім'я: «Оборотень». Після цього маємо дві можливості: шукати саме за цим іменем або шукати за хештегом і бачити всі клітинки з цим хештегом, що мають імена. Насамперед ми давали імена клітинкам із референціями (Рис. 14. Референції):

Якщо є потреба проводити пошук за іменем, бажано давати унікальні імена для коректності пошуку. Наприклад, після надання клітинці імені «Кронос» віднайдено не тільки ту клітинку, що має таке ім'я, але й усі інші, де в тексті згадувався Кронос (Рис. 15. Пошук за іменем).

Розглянемо систему створення ключових слів у програмі Scrivener і подальший пошук інформації за ключовими словами. Колекцію ключових слів створити нескладно, їхня кількість необмежена, дослідник сам структурує колекцію. На рисунку 16 «Ключові слова» зображено частину колекції ключових слів, що їх було використано під час роботи з картографічною системою.

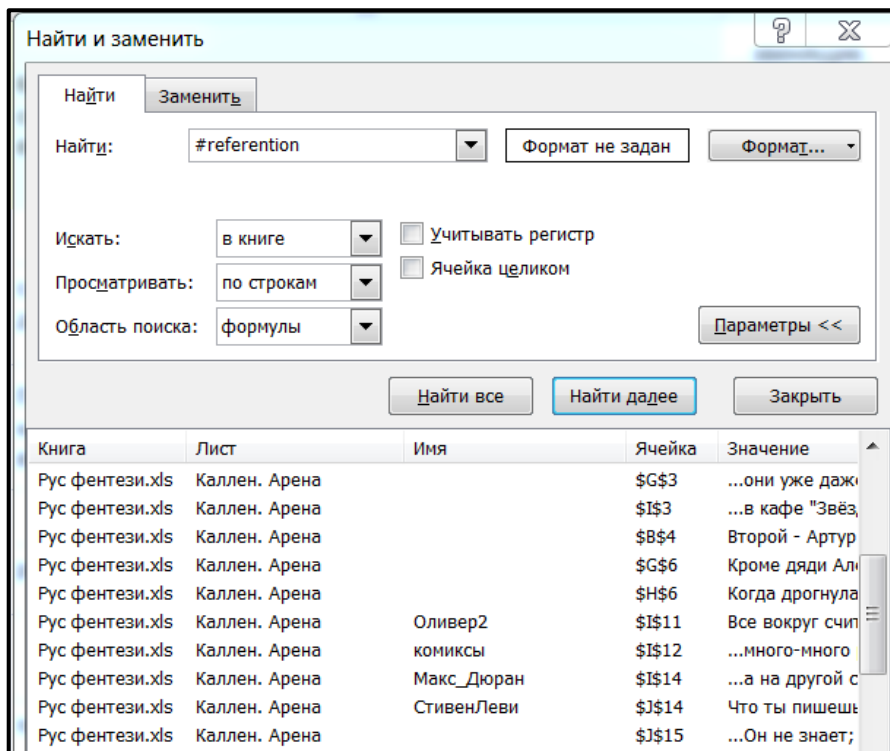

Рис. 14. Референції

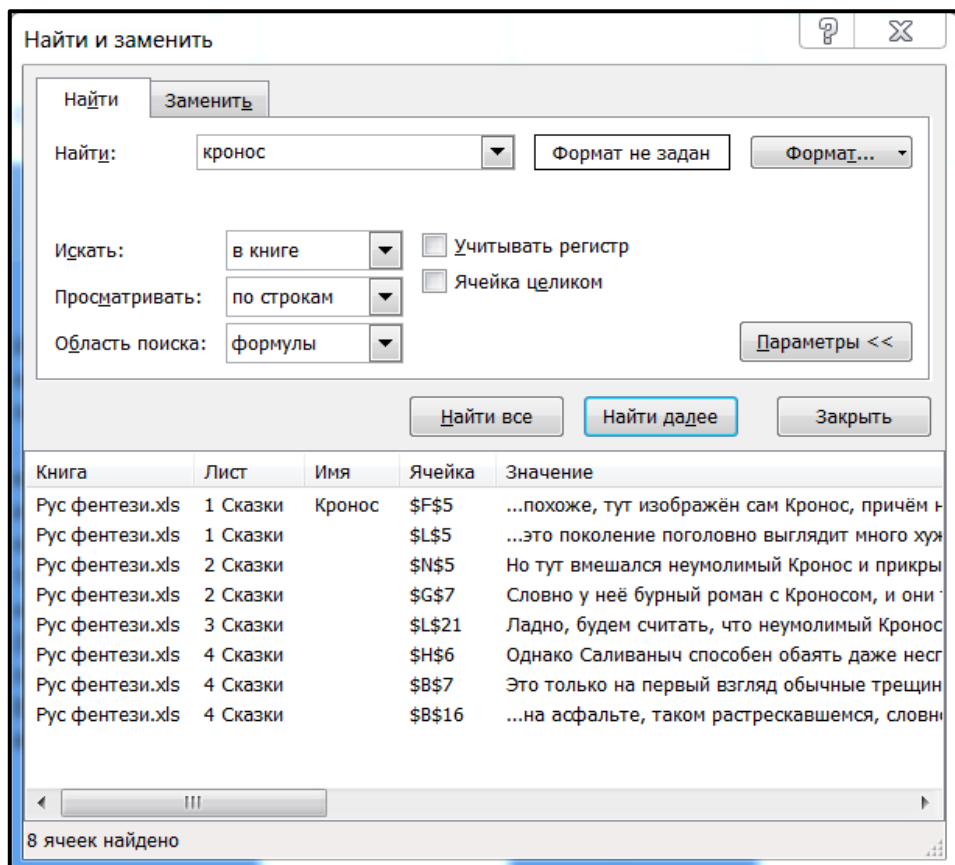

Рис. 15. Поиск за іменем

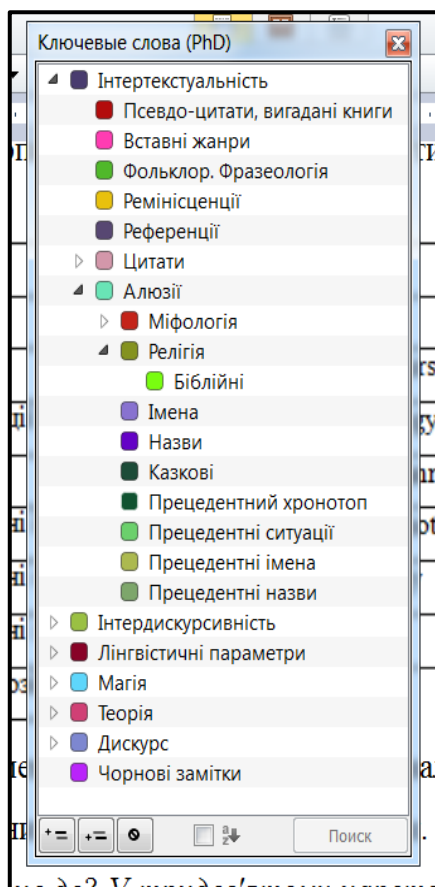

Рис. 16. Ключові слова

Ключові слова можна активувати комбінацією Ctrl+Shift+O, з горішнього меню з позначкою ключа або з меню «Проект – Ключові слова проекту». На початку роботи з проектом поле є порожнім, необхідно натиснути на позначку в лівому нижньому кутку для додавання першого ключового слова. Далі є можливість обрати два варіанти: створити незалежне ключове слово (напр., є два незалежних одне від одного ключових слова «Интертекстуальність» та «Интердискурсивність»), або додати до цього слова дочірнє, перетворивши його на «теку». Для цього необхідно натиснути на другу позначку, після чого ремінісценції уналежнюються до інтертекстуальності. Подальші ключові слова створюємо в такий же спосіб: або незалежно одне від одного, або створюючи дочірні структури. Так, маємо таку структуру: Интертекстуальність – Алюзії – Релігія – Біблійні. Для згортання/розгортання тек використовуємо білі та чорні стрілки з лівого боку від слів. Для видалення ключового слова або цілої структури натискаємо на нього й обираємо позначку з перекресленим колом. У порожній клітинці в нижньому полі ми можемо поставити «пташку» і відфільтрувати

ключові слова за алфавітом.

Шукати за ключовими словами можна в різні способи. Розгортаємо колекцію ключових слів, обираємо одне або декілька слів, натискаємо «Пошук». Для обрання декількох слів необхідно поєднувати клавішу Ctrl з натисканням лівої кнопки миші. За такої умови пошук віднайде лише ті картки, що мають саме це поєднання ключових слів – не окремо кожне з них. Інший спосіб – активувати меню пошуку в правому горішньому кутку (Рис. 17. Параметри пошуку). Після обрання необхідних варіантів у полі, де розміщено швидкозшивач, висвітлено результати пошуку. Пошук карток, що містять ключові слова «Магія», «Явище», «Холод/тепло», надав чотири результати (Рис. 18. Результати пошуку в режимі «Сувій»). Якщо навести курсор на назву картки й нічого не натискати, буде відображено початок тексту. Після натискання на обрану картку буде розгорнуто порожнє поле, або текст на ньому, продубльований за картки або додатковий. На рисунку текст відображено в режимі «Сувій» (рос. Свиток), він був продубльований усередину картки (Рис. 18. Результати пошуку в режимі «Сувій»).

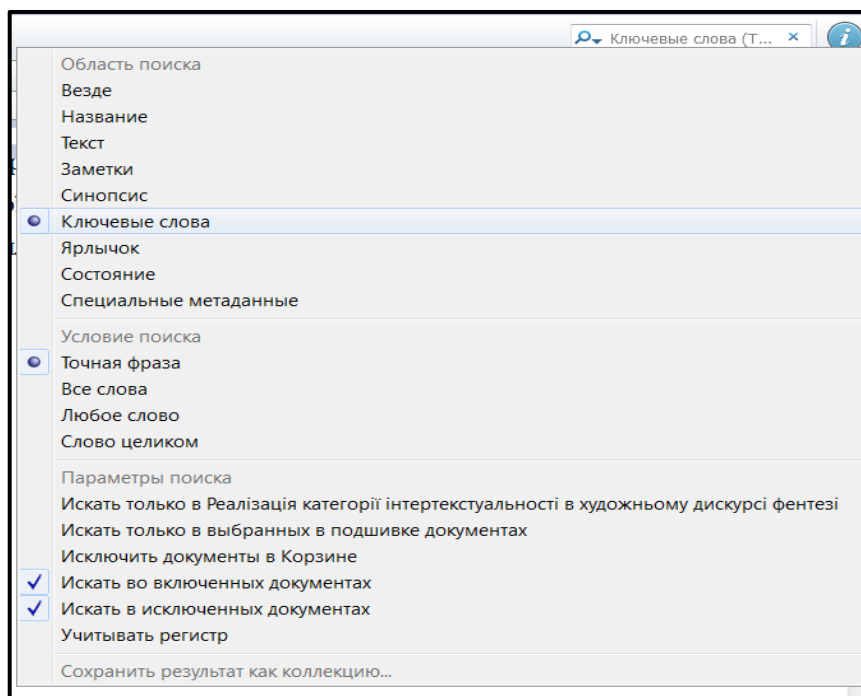

Рис. 17. Параметры пошуку

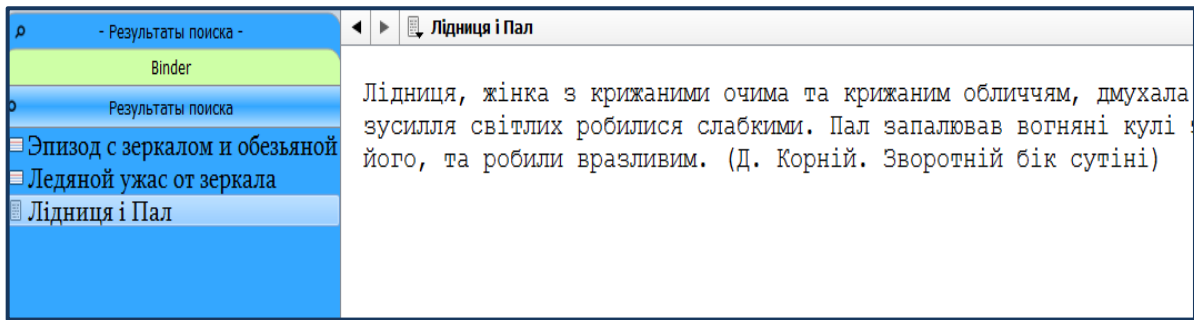

Рис. 18. Результати пошуку в режимі «Сувій»

Можна обрати «Показати у швидкозшивачу (подшивке)», потім перейти до загальної теки, у якій міститься ця картка, і побачити всю колекцію карток у ній. Окрім того, є можливість перемкнути режим на «Конспект» і виділити всі картки у швидкозшивачу через «Множинний вибір»: задаємо слово в пошуку, бачимо перелік карток, виділяємо всі (або декілька через комбінацію Ctrl + ліва кнопка миші». На корковому полі відображено обрані картки, навіть якщо вони розташовані в різних теках швидкозшивача (Рис. 19. Множинний вибір). Ключові слова додають на картку перетягуванням лівою кнопкою миші з віконця структури на картку. Нами встановлено необмежену кількість ключових слів, які можна додавати на картку. Побачити цю кількість можна за кольоровими смужками з правого боку на картці. Для перегляду наявних ключових слів на картці необхідно розгорнути Інспектор у меню «Вигляд» і натиснути на необхідну картку. Оберемо картку «Епізод с зеркалом» (Рис. 20. Інспектор).

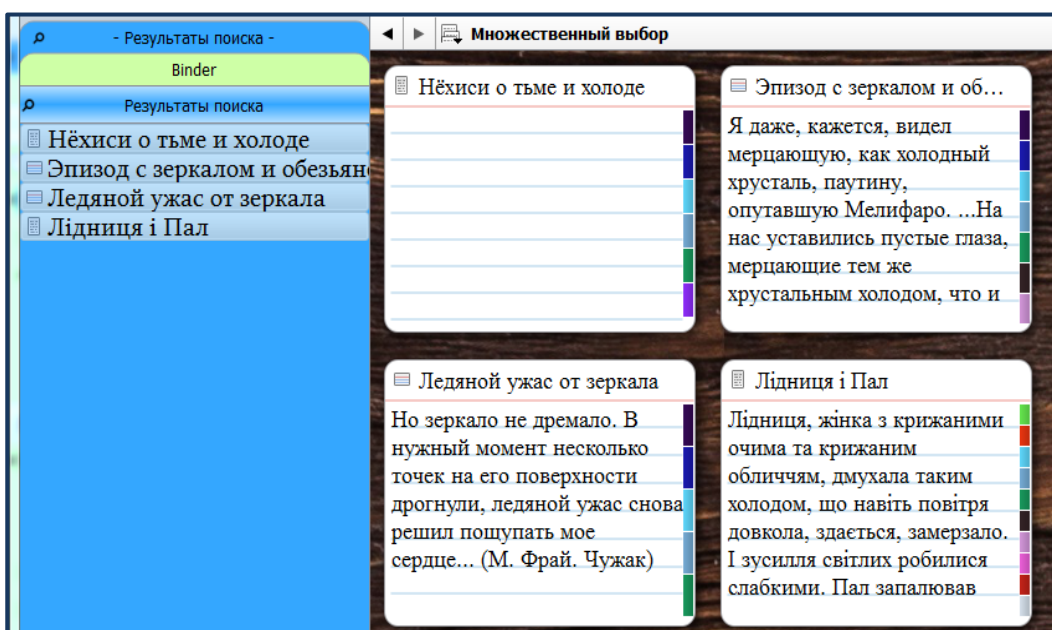

Рис. 19. Множинний вибір

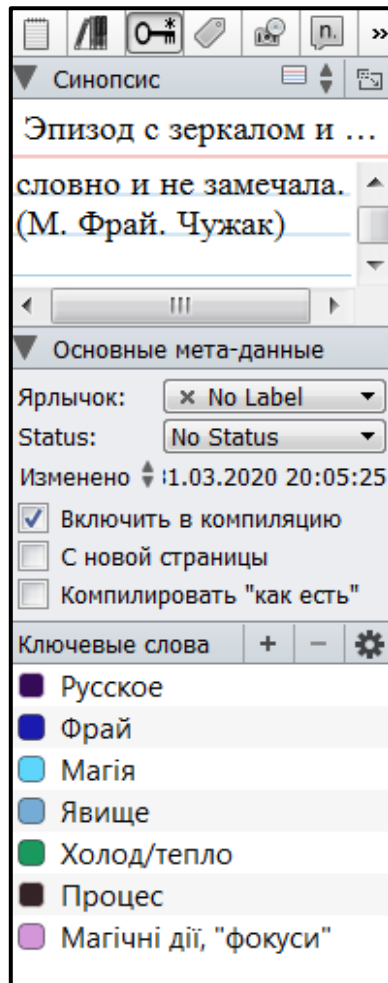

Рис. 20. Инспектор

Вгорі розміщено синопсис – весь текст на обраній картці, трохи нижче зазначено, що ярлычок і статус відсутні, долі – перелік ключових слів. Можна натиснути на «+» і додати ключове слово, можна на «-» і видалити зайве. Кольори позначок ключових слів створюються програмою автоматично, але їх можна редагувати. З огляду на кількість необхідних для нашого дослідження ключових слів (близько сотні), ми не налаштовували контрастність кольорів.

Важливу роль у дослідженні відіграли і **ярлики (лейбли)**. Під час створення нового проєкту в ньому наявні кілька лейблів: «зроблено», «перша чернетка» тощо. Ці лейбли відображено на картках у вигляді тексту. Є можливість обрати для них специфічний колір для позначення (на вибір) рядків у біндері (швидкозшивачу), рядків у конспекті, тла карток. Кількість лейблів у проєкті не має обмежень. Під час роботи над референціями в оповіданнях Нікі Каллен перед нами постало завдання створити логічну і зрозумілу структуру карток: отриманий фрагмент, що цитувався з одного оповідання, відсилав до

іншого. Задля уникнення змішування було створено колекцію лейблів, кожен із яких мав назву оповідання та був позначеним кольором, що сприяло глибинному аналізу 127 референцій. Продемонструємо створену колекцію з лейблів, по одному на оприлюднене оповідання Нікі Каллен (Рис. 21. Лейбли). Під час створення картки ми додавали до неї текст цитати, атрибутували назвою оповідання-першоджерела, і активували ярлик із назвою того оповідання, **на яке покликається** цей фрагмент, що сприяло її автоматичному забарвленню в колір ярлика. На рисунку 22 «Тека із референціями» відображено її вигляд у готовому варіанті. Колір лейбла позначає рядок у біндері і картку. Розмір карток було зменшено для їхнього компактного розміщення на корковому полі. Під час додавання фрагментів з оповідань поле виглядало різнобарвним. Після завершення збору матеріалу ми почали переміщувати рядки в біндері, об'єднуючи їх за кольорами й тим самим згруповуючи картки на корковому полі. Це сприяло розумінню того, до якого оповідання в циклі є найбільше референцій. Це «Братство Розы» – ми віднайшли 20 фрагментів з усіх оповідань, які відсилають до нього. На оповідання «Руанский собор ночью» не віднайдено жодної референції. На нашу думку, відсутність таких покликань пов'язана з планами письменника на подальші книги.

Ключові слова, лейбли та інші метадані для кожного проєкту є унікальними, однак ми можемо експортувати їх з одного проєкту до іншого. Але мусимо зауважити, що під час експортування ключових слів вся структура буде зруйнована і вони будуть експортовані масивом. Це спричиняє велику складність, якщо кількість ключових слів більше ніж 20-30 – відновити логіку їхнього структурування буває дуже складно та/або довго. Тому подекуди краще додавати нову теку до старого проєкту, щоб послуговуватися вже створеною колекцією ключових слів. Зауважте, що ключові слова та інші метадані можна імпортувати лише у випадку імпорту цілого проєкту Scrivener.

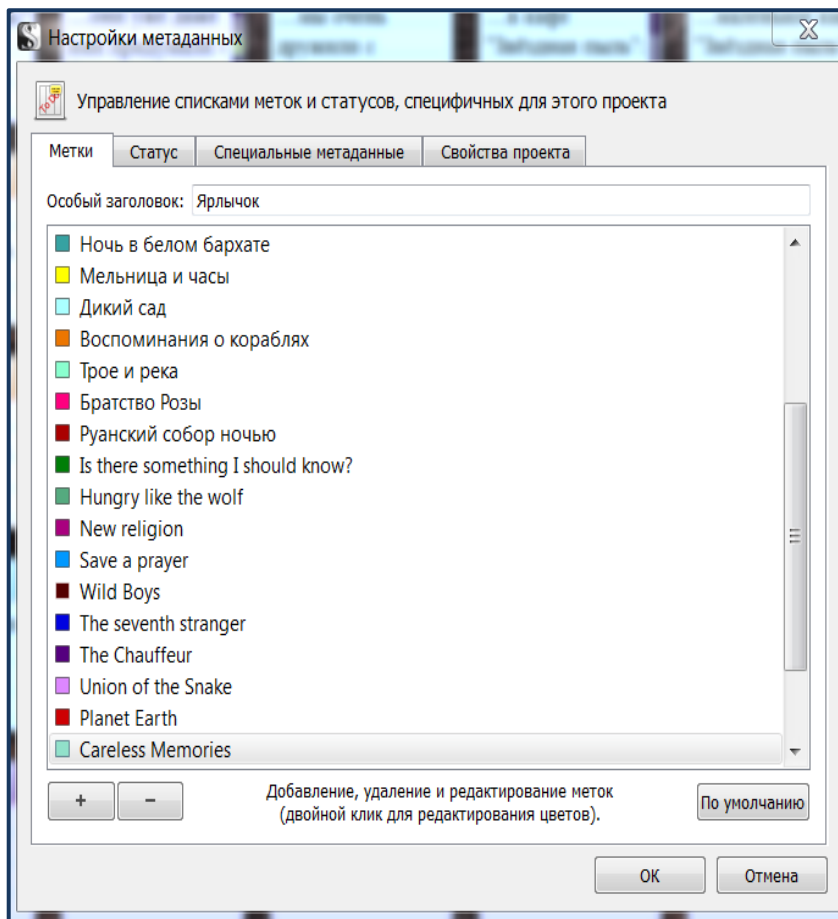

Рис. 21. Лейбли

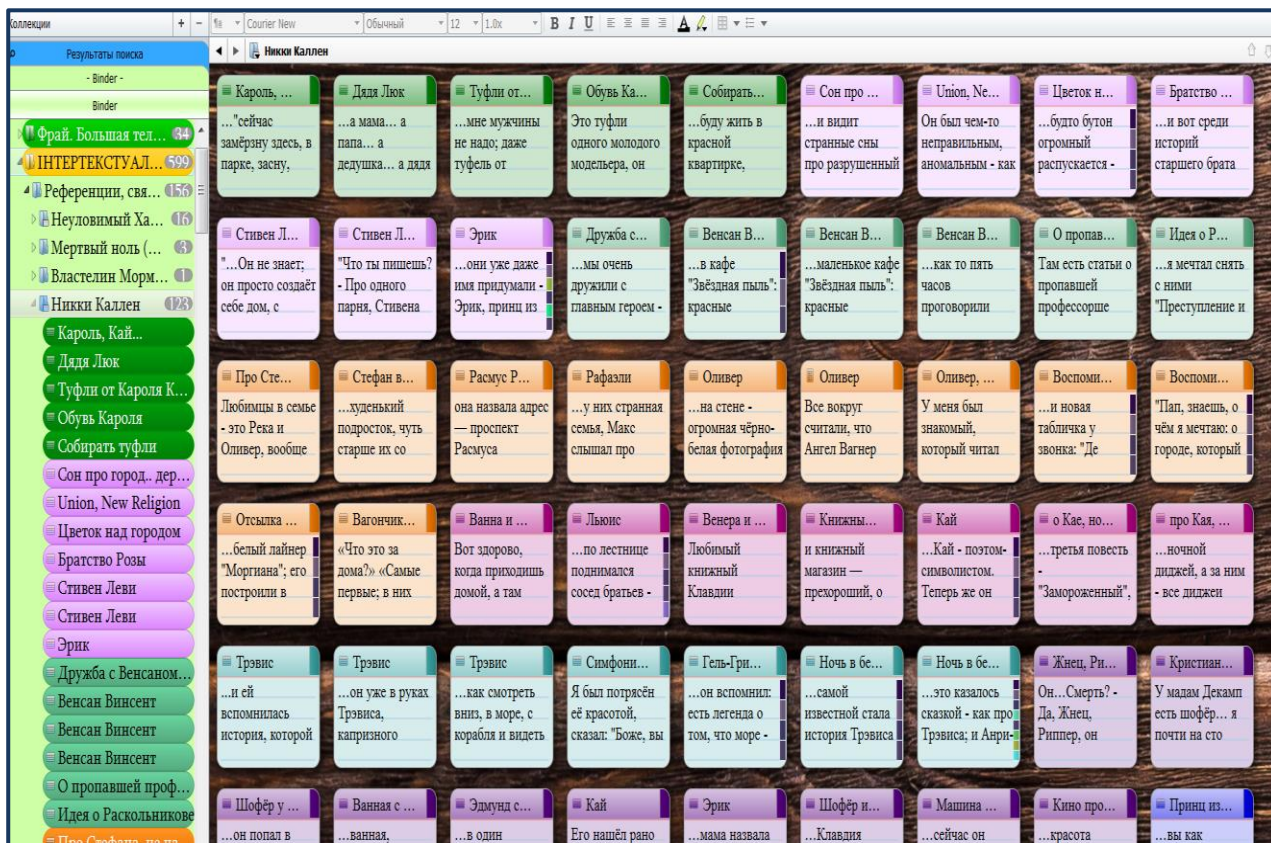

Рис. 22. Тека із референціями

Отже, і в Excel, і в Scrivener можна позначати фрагменти метаданими, але кожна структура виконує певну функцію і використовується для певних цілей. Для роботи над великим проєктом зручніше використовувати Scrivener, проте Excel також стане в нагоді для тих, хто не хоче перевантажувати себе вивченням складного функціоналу.

Контрольні запитання

1. Які поняття використовують на позначення лінгвістики інтернету?
2. Якими є функції хештегів на думку різних дослідників?
3. Якою є функція хештегів в програмі Excel?
4. В чому полягає особливість хештегу?
5. Чи відрізняється хештег, використовуваний в Excel, від тих, що використовують в корпусах і в соціальних мережах? Якщо так, то в чому полягає різниця?
6. Що таке тегсет? Де його зручніше зберігати? Чому не варто створювати більше 24 тегів?
7. Яким чином можна розгорнути буфер обміну?
8. Що необхідно зробити для коректного додавання хештегу?
9. Як шукати листом та книгою?
10. Як замінити хештег?
11. Які ще можливості атрибутування надає Excel?
12. Як створювати та активувати колекцію ключових слів у Scrivener? Чи існують обмеження на кількість створюваних ключових слів?
13. Перерахуйте групи ключових слів.
14. Як можна налаштувати пошук в Scrivener, зокрема за ключовими словами?
15. Як відобразити всі тексти віднайдених карток на одному корковому полі, яка функція за це відповідає?
16. Чи існують обмеження на додавання ключових слів на картки?
17. Де можна побачити, що на картці є ключові слова? Як налаштувати їхнє відображення?

- 18.Що таке ярлики (лейбли)? Чи є обмеження на їхнє використання? Які параметри лейблів можна налаштувати?
- 19.В чому унікальність метаданих кожного проєкту? Чи можна їх експортувати до іншого проєкту та що з ними при цьому відбувається?

Завдання до практичної роботи 3

1. У програмі Excel створіть тегсет із 7 хештегів латинкою.
2. Додайте теги до буферу обміну – від найрідше вживаного до найчастіше вживаного.
3. Атрибууйте тегами створені раніше 20 клітинок відповідно до їхнього змісту. Нехай кількість тегів варіюється від 1 до 3.
4. Пошукайте клітинки – спочатку за одним тегом, потім за двома і за трьома. Зафіксуйте результат у вигляді скриншотів. Скриншоти зручно робити через меню «Ножиці» - так ви обираєте лише необхідний вам фрагмент екрану. Скільки клітинок було віднайдено за кожним запитом?
5. Замініть один хештег в усій книзі, а один – лише на одному листі.
6. Створіть назви 8 карток. 2 назвіть однаковим іменем. Одна картка нехай носить не унікальне ім'я, а таке, яке присутнє на якійсь із інших карток. Як це відображається під час пошуку за словом? Зафіксуйте скриншотом.
7. У програмі Scrivener створіть колекцію з 20 ключових слів – нехай вони будуть об'єднані в 4-5 родин. Одна – дворівнева, друга – трирівнева, третя – чотирирівнева (за «родинними» зв'язками). Розгорніть всю структуру. Зафіксуйте скриншотом.
8. Спробуйте ранжувати ключові слова за алфавітом, потім поверніть у попередній вигляд.
9. Надайте 20 створеним раніше карткам ключові слова – в будь-якій кількості.
- 10.Налаштуйте в меню «Вигляд» - «Параметри коркового поля» - «Колір ключових слів». Тепер ви будете бачити кольорові смужки на кожній картці.
- 11.Пошукайте за ключовими словами. Зніміть позначку «лише ключові слова» - чи є в вашій колекції ключові слова, які трапляються у вигляді звичайного

тексту в синопсисі? Чи відобразилися такі картки під час пошуку? Спробуйте шукати за іншими параметрами.

- 12.Збережіть отриманий результат пошуку в колекцію. Перегляньте віднайдені картки через Множинний вибір.
- 13.Перегляньте наявність ключових слів в Інспекторі. Спробуйте додати та видалити ключові слова, перетягуючи їх із колекції на поле, а потім – через позначки + та – .
- 14.Створіть 5 лейблів відповідно до ваших завдань. Оберіть для них контрастні кольори. Позначте 10 карток лейблами. В меню «Вигляд» - «Використовувати колір «Ярличок» в...» поставте позначки на всіх полях.
- 15.Скомпонуйте 10 позначених ярличками карток за кольором, 5 пересуньте по корковому полю, 5 – змініть структуру в швидкозшивачу. Який спосіб для вас більш зручний? Зафіксуйте результат скриншотом.
- 16.Створіть другий проект Scrivener та імпортуйте до нього той, над яким працювали. Перегляньте, що відбулося з колекцією ключових слів? Спробуйте відновити її попередній вигляд.

Практична робота 4. Перелінковка. Створення гіперпосилань

Мета: навчитися створювати внутрішні та зовнішні гіперпосилання в Excel і в Scrivener.

Основні терміни: гіперпосилання (гіперпосилання), перелінковка, компонування, інспектор.

У програмі Excel є можливість додавання гіперпосилань у клітинках. Гіперпосилання можуть пов'язувати клітинки між собою, а також посилатися на вебсайти або на внутрішні документи, розміщені на комп'ютері користувача. Для додавання гіперпосилання необхідно натиснути комбінацію клавіш Ctrl+K. Бачимо поле для операцій (Рис. 23. Створення гіперпосилань). Гіперпосилання стають у нагоді, коли необхідно пов'язати процитований фрагмент із документом, веб сайтом або іншим фрагментом. Якщо наведено цитату з книги, яка є на комп'ютері в електронному форматі, її можна обрати з поточної теки (або

піднятися на рівень чи декілька рівнів вгору для обрання необхідної теки), з переглянутих сторінок або з останніх файлів.

Для посилання на вебсайт у полі «Адреса» необхідно додати коректне посилання на сторінку в інтернеті. Після натискання на фрагмент обраний сайт буде активовано в браузері.

Під час написання дослідження на тему референцій постала потреба поєднати одну клітинку з іншою, якщо в них є фрагменти із покликаннями з одного оповідання на інше. Здебільшого ці оповідання опубліковано в різних книгах, тож у документі їх розміщено на різних листах. Обираємо «поєднати з... місцем у документі», після чого спостерігаємо таке вікно для подальших операцій (Рис. 24. Введення адреси). Обираємо книгу «Каллен. Арена» і вгорі вводимо адресу клітинки (вводимо вручну, тому дізнаємося її номер заздалегідь).

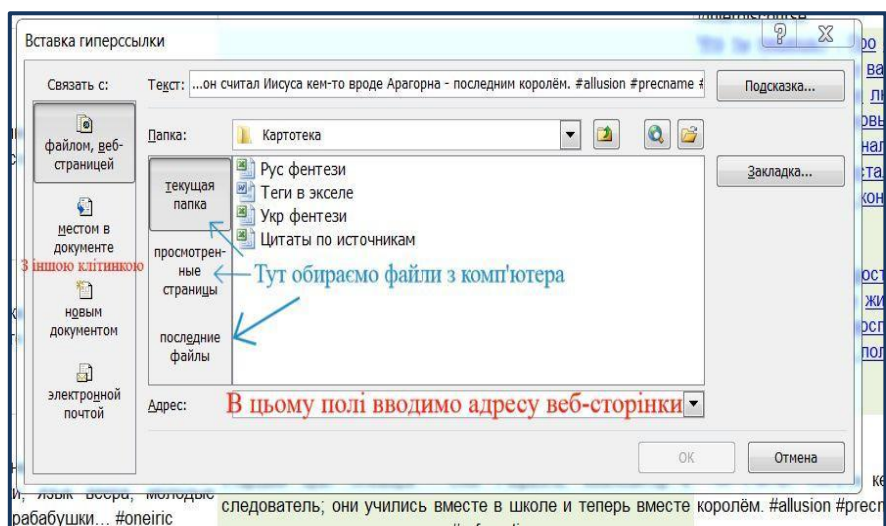

Рис. 23. Створення гіперпосилань

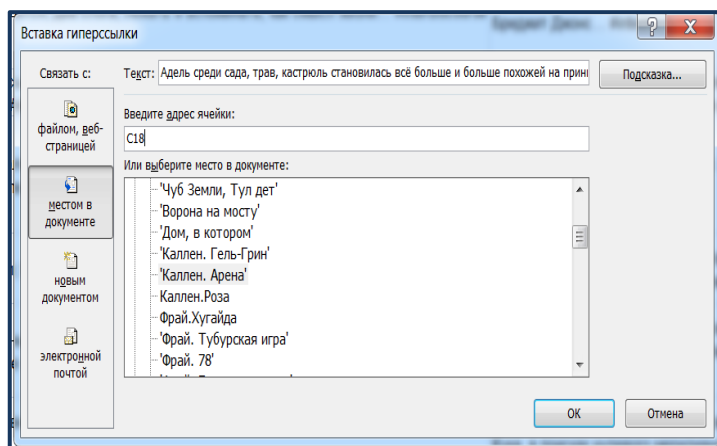

Рис. 24. Введення адреси

Після додавання будь-якого гіперпосилання текст у клітинці стане

інтерактивним (Рис. 25. Готове гіперпосилання).

Для додавання посилання на сайт, документ або фрагмент того самого документу в програмі Scrivener, необхідно перейти до меню «Вигляд» – «Компонування» – «Інспектор», або «Вигляд» – «Inspect» – «References», та активувати поле з метаданими (Рис. 26. Синопис в інспекторі).

Тепер можемо додавати посилання через позначку поруч із текстом «Посилання для документів». Можна додати внутрішнє посилання, створити, знайти та додати зовнішнє посилання. Внутрішнє посилання поєднає текст із будь-яким іншим фрагментом у цьому проєкті, зовнішнє посилання – із документом на комп'ютері, який можна буде розгорнути в цьому ж редакторі або в іншому. Перше – посилання на документ у проєкті, друге – посилання на документ на комп'ютері. Третє – посилання на сайт (Рис. 28. Додані посилання)

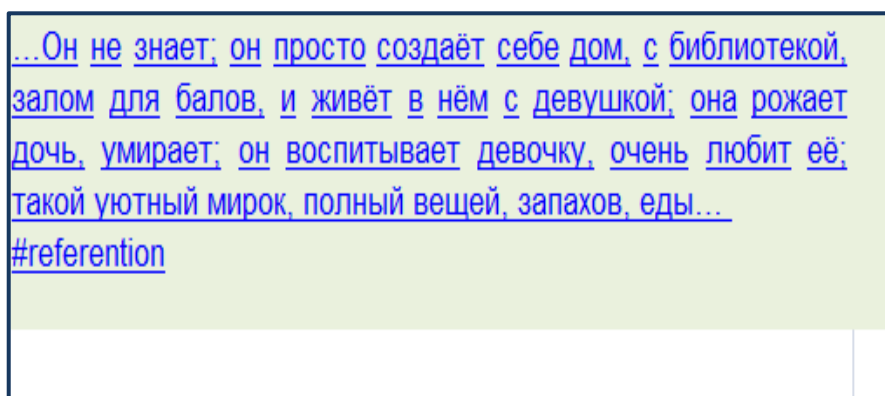

Рис. 25. Готове гіперпосилання

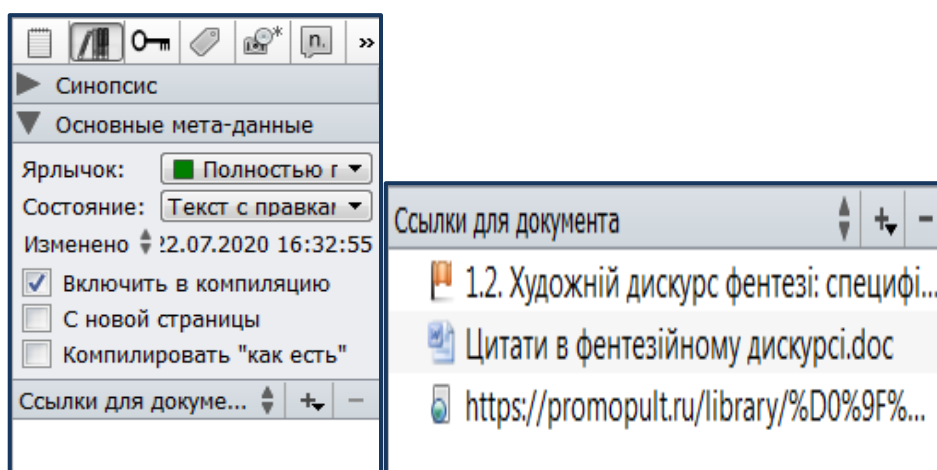

Рис. 26. Синопис в Інспекторі Рис. 27. Додані посилання

Створення гіперпосилань має назву «перелінковка» і стає в нагоді для

науковця, який послуговується великою кількістю різноманітних джерел як на своєму ПК, так і в інтернеті, а також допомагає уникнути великої кількості вкладок, відкритих у браузері.

Контрольні запитання

1. Яку функцію виконують гіперпосилання?
2. Яким чином можна додати гіперпосилання на клітинку?
3. Як можна покликатися на сайт, внутрішню папку або іншу клітинку цієї ж книги Excel?
4. Що відбувається з текстом у клітинці після додавання гіперпосилання?
5. Яке меню необхідно активувати в програмі Scrivener для додавання посилань? Які різновиди покликань можна створити?
6. Що таке перелінковка?

Завдання до практичної роботи 4

1. У програмі Excel пов'яжіть між собою 4 клітинки (по дві) за допомогою гіперпосилання.
2. Додайте гіперпосилання на внутрішній документ на вашому комп'ютері. Спробуйте відкрити його через натискання посилання в Excel.
3. Додайте гіперпосилання на зовнішній веб-сайт. Закрийте браузер. Натисніть на посилання в клітинці Excel. Що відбулося?
4. В програмі Scrivener перейдіть до Інспектора. Додайте посилання на внутрішній документ в Scrivener. Відредагуйте назву покликання.
5. Додайте лінк на документ на вашому комп'ютері. Зауважте, що після переміщення документу в іншу теку лінк стає неактивним і його треба оновлювати.
6. Додайте посилання на веб-сторінку. Відкрийте її через покликання в Scrivener.

Практична робота 5. Інтелект-карти і імпорт даних до структури проєкту

За умови використання кількісних методів і просто під час досягнення поставлених цілей необхідно дізнатися, скільки фрагментів уже зібрав дослідник. У програмі Excel це можна уточнити в такий спосіб: після введення запиту в полі пошуку з'являється кількість знайдених елементів. Наприклад, у книзі «Українське фентезі» знайдено 87 клітинок за запитом #allusion (Рис. 28. Статистика в Excel). З правого боку бачимо, який текст розміщено на клітинці. Шукати можна одразу за декількома тегами – так ми знайдемо фрагменти тексту, у якому є, припустимо, й алюзії, і цитати, і прецедентні імена (в тому випадку, якщо ми розмітили клітинку трьома хештегами).

У програмі Scrivener є можливість створення наочної, зручної структури у Швидкозшивачу (Binder). Чітка система, яку можна унаочнити ще більше з допомогою кольорів ярличків, іконок, а також – що важливо для квантитативного підходу до роботи з мінікорпусом текстів – можливість відобразити кількість під-документів у проєкті. Так, у проєкті, де збережено фрагменти текстів, віднаходимо 3263 цитати, з них 1269 тих, що належать до інтертекстуальності. Цифри позначають кількість текстових фрагментів – карток або сувоїв – разом із тегами (Рис. 29. Статистика в Scrivener). Кожен пункт можна поєднати з іншим або роз'єднати, перенести в інше місце перетягуванням вгору або вниз – і всю структуру документу буде змінено. Під час розмежування документу на фрагменти кожен окремий фрагмент у той же момент відображається в структурі, як самостійний під-документ. Це дає змогу уникнути довгого прогортання документу для пошуку необхідної текстової частини. У структурі відображено й картки, і звичайні текстові документи.

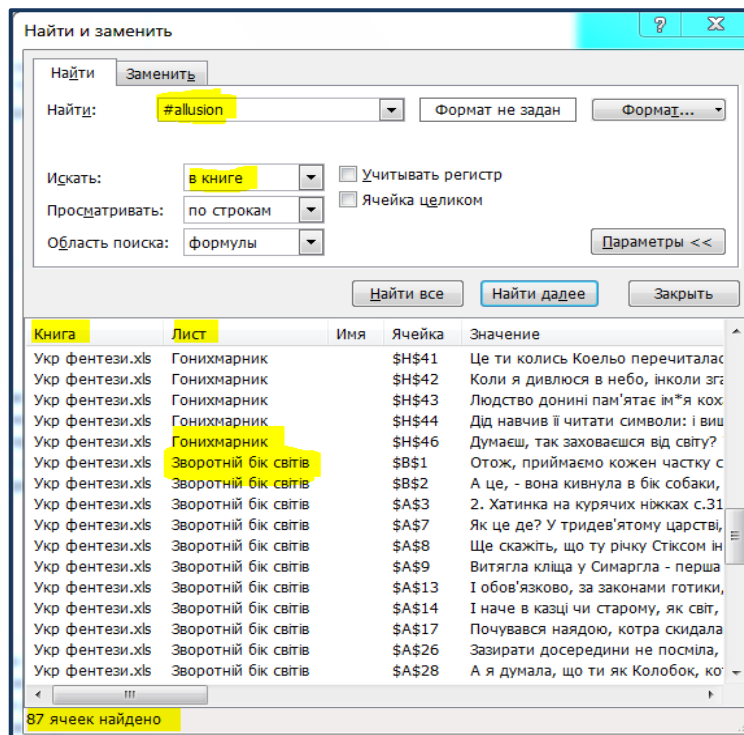

Рис. 28. Статистика в Excel

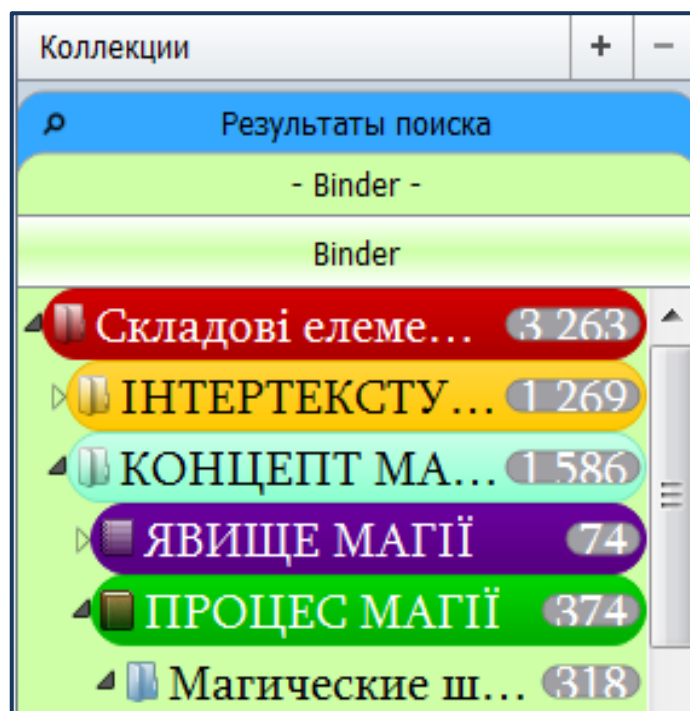

Рис. 29 Статистика в Scrivener

Для перегляду кількох розміщених у різних місцях документів як одного суцільного (функція «Множинного вибору»), необхідно виділити їх у структурі з допомогою клавіші Ctrl і правої кнопки миші. Після цього активуємо режим конспекту. Перед нами постане цілісний документ із різних частин. Послідовність частин залежить від послідовності їх активації.

Оригінальним способом створити структуру у швидкозшивачу є перенесення файлу із розширенням .orpl з інтелект-мап. Як зазначає Т. Позднякова, «інтелект-карти були вигадані Тоні Бьюзенем на початку 70-х років. Майндмеппінг – це зручна та ефективна техніка візуалізації мислення й альтернативного запису. Карти пам'яті – спосіб зображення процесу загального системного мислення з допомогою схем. Також може розглядатися як зручна схема альтернативного запису.... Карта пам'яті реалізується у вигляді діаграми, на якій зображені слова, ідеї, завдання або інші поняття, зв'язані гілками, що відходять від центрального поняття або ідеї. В основі цієї техніки лежить принцип «радіантного мислення», що уналежнюється до асоціативних розумових процесів, відправною крапкою або точкою дотику яких є центральний об'єкт» [, с. 4]. Т. Позднякова використовує сервіс Coggle, ми послуговувалися сервісом MindMup2 for Google Drive – він простий, зручний і безоплатний, дає змогу конвертувати зображення у файл.orpl. Пробна інтелект-мапа для невеликої частини структури тексту мала вигляд ядра із розгалуженнями компонентів (Рис. 30. Пробна мапа).

Зображення логічних зв'язків дає змогу структурувати у свідомості картину тексту. Тепер за цією структурою можна писати текст. Зберігаємо картинку у файл із розширенням .orpl і завантажуюмо цей файл на комп'ютер. Переходимо до меню «Файл», обираємо «Імпортувати» – файли .orpl і MindMap (Рис. 32. Імпорт інтелект-мапи). Після імпортування обраного файлу ми маємо в структурі доповнення: пункт «Без назви», і в ньому структуру, побудовану в тій послідовності, в якій будували її на інтелект-мапі. Кожен пункт став новим порожнім документом (Рис. 33. Отримана структура). Зауважимо, що у випадку додавання до пункту текстової нотатки вона також буде імпортована як текст всередині документу.

Для роботи з двома проектами на одному екрані слугує імпорт проекту Scrivener. Для цього потрібно виконати ту ж послідовність дій, як і з імпортом інтелект-мапи, обираючи «Імпортувати проект Scrivener». Ми імпортували до проекту із картографією проект тексту дисертаційного дослідження, і в структурі

з'явився додаток під тимчасовою назвою «Імпортований». У ньому збереглися всі наявні 276 елементів (Рис. 33. Імпорт проекту)

Рис. 30. Пробна мапа

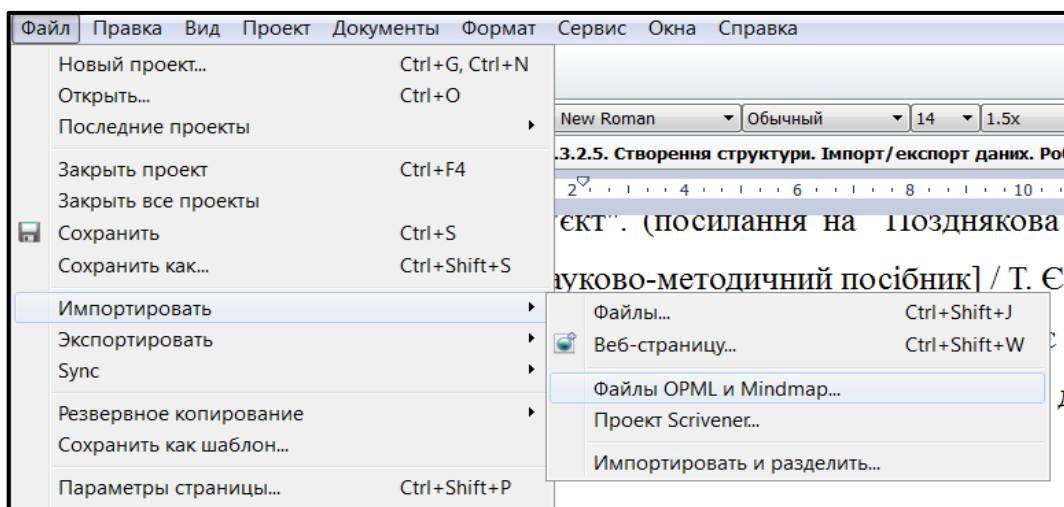

Рис. 31. Імпорт інтелект-карти

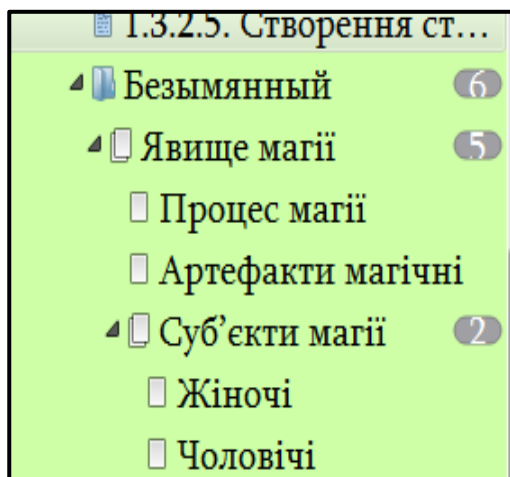

Рис. 32. Отримана структура

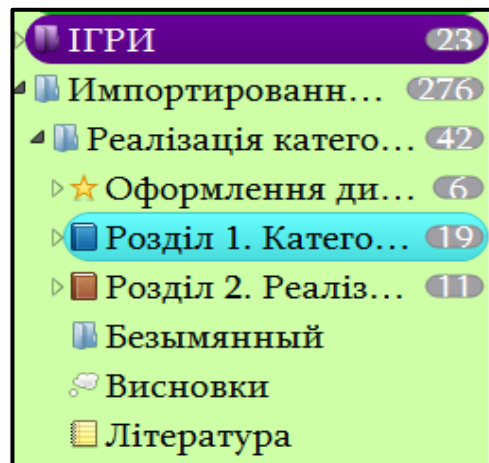

Рис. 33. Імпорт проекту

Насамкінець акцентуємо важливу функцію теки під назвою Research. У цій теці є можливість збереження будь-яких файлів у форматах, які не можна завантажувати до загальних тек: світлини, документи у форматі .pdf тощо. Документи в інших форматах зберігаються як посилання, під час активації яких розгортається специфічна програма для читання таких файлів (наприклад, Cool

Reader для читання файлів із розширенням .fb2 та .erub, таблиця Excel – для картотек). Продемонструємо, як можна працювати водночас із документом .pdf та власним текстом, використовуючи можливості підшивки та інспектора (Рис. 34. Поділ екрану).

На цьому рисунку екран поділено вертикально. В крайньому лівому віконці – швидкозшивач, поруч актуальний текст, далі – документ у форматі .pdf, з правого боку – інспектор із коментарем, що було залишено до останньої фрази вступу. В деякі моменти роботи дослідник має змогу перейти до повноекранного формату, якщо є потреба мінімізувати чинники, що відволікають від зосередженої роботи. Для цього необхідно натиснути клавішу F11, або обрати такий режим у вкладці «Вигляд». У цьому режимі є параметри налаштування тла, ширини паперу, шрифту тощо. В наявності можливість використання ключових слів та інспектора – у повноекранному режимі ці вікна переміщуються в будь-яке місце (Рис. 35. Повноекранний режим). Нам довелося робити фотографію екрану, тому що в повноекранному режимі ми не можемо активувати меню «Ножиці» або зробити скріншот. Такий мінімалізм сприяє зануренню в роботу над текстом.

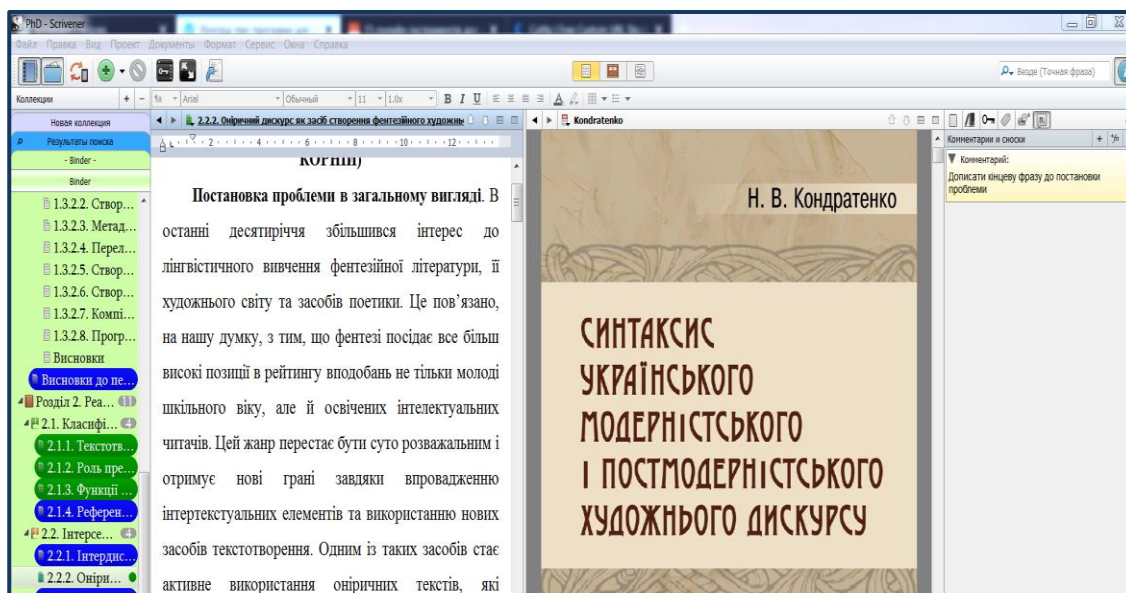

Рис. 34. Поділ екрану

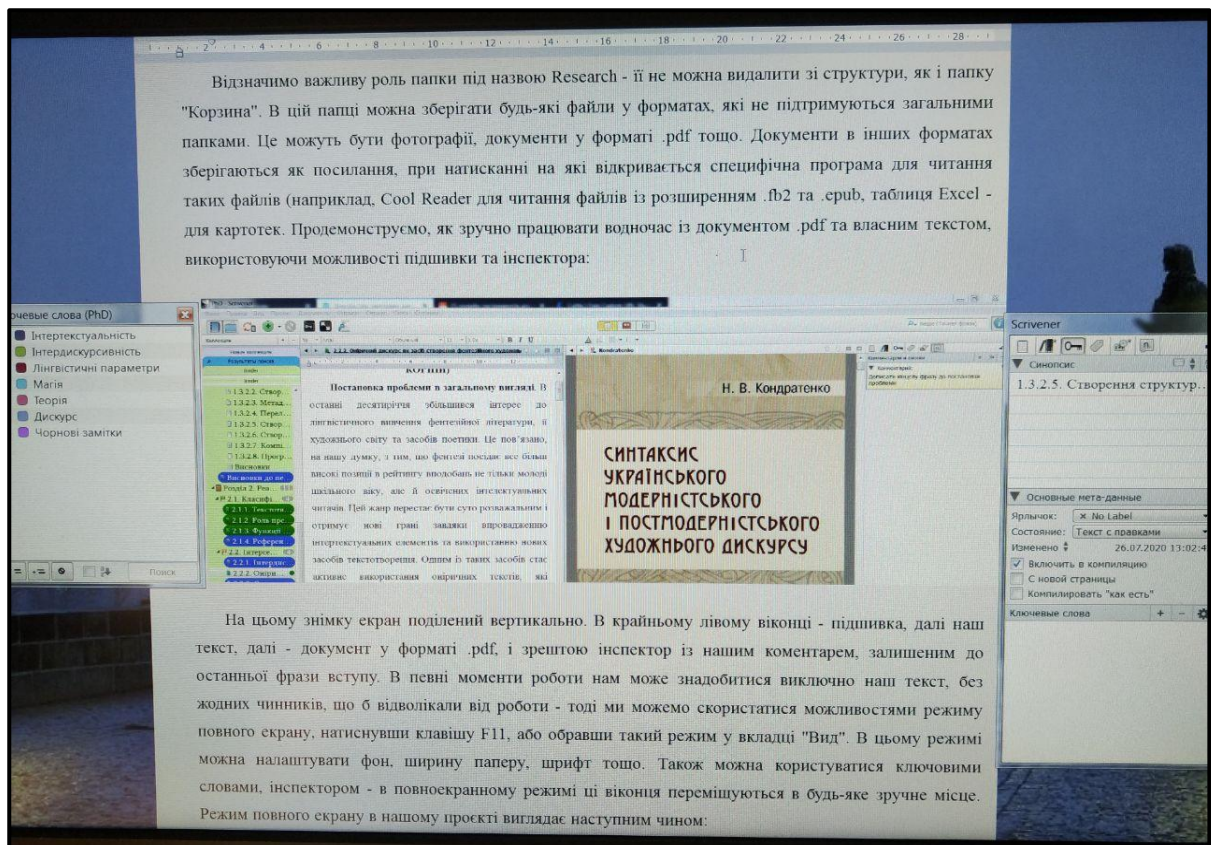

Рис. 35. Повноекранний режим

За потреби користувач має можливість ознайомитися зі статистикою тексту або проекту. Наприклад, є необхідність поставити собі за мету написання точної кількості слів щодня, або дізнатися кількість готових сторінок. Для цього необхідно перейти до меню «Проект» і обрати один із пунктів: Цілі проекту, Статистика тексту або Статистика проекту (Рис. 36. Параметри статистики).

На рисунку 37 «Цілі проекту» мета всього проекту – вгорі. Обмеження дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії – 360 тис. знаків (9 авт. листів без урахування переліку джерел і додатків). У загальну кількість знаків у проекті включено перелік джерел, однак ми бачимо, що поступово наближаємося до мети, після закінчення роботи мусимо скорочувати текст. Цілі сесії виставлено в словах – на сторінці в середньому вміщено 250 слів, за сесію бажано написати хоча б 5 сторінок тексту (в цю кількість не входять зображення). Статистику проекту вираховують з установленної нами норми у 250 слів, що відображено в кількості книжкових сторінок (Рис. 38. Статистика проекту). Статистика тексту відбиває кількість слів, символів, а також можна дізнатися частотність використаних слів (Рис. 39. Статистика тексту).

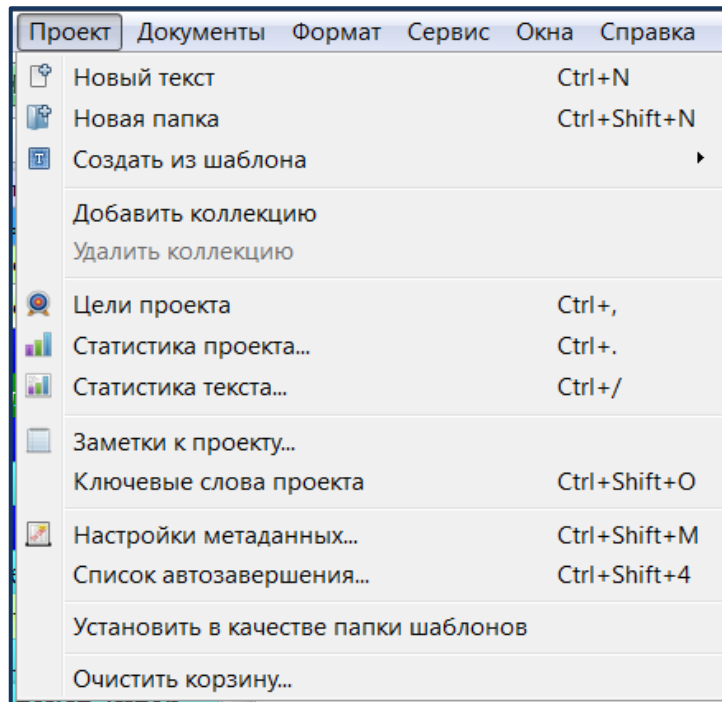

Рис. 36. Параметры статистики

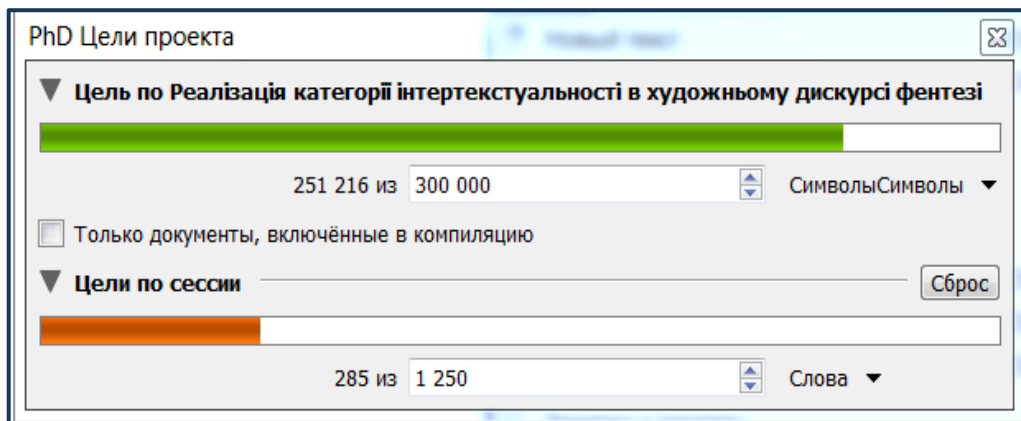

Рис. 37. Цілі проекту

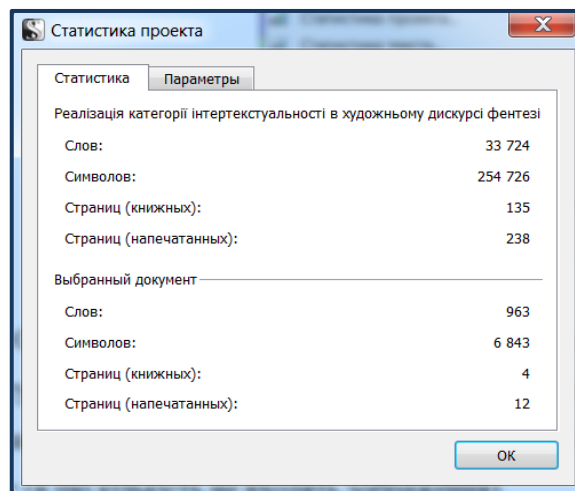

Рис. 38. Статистика проекту

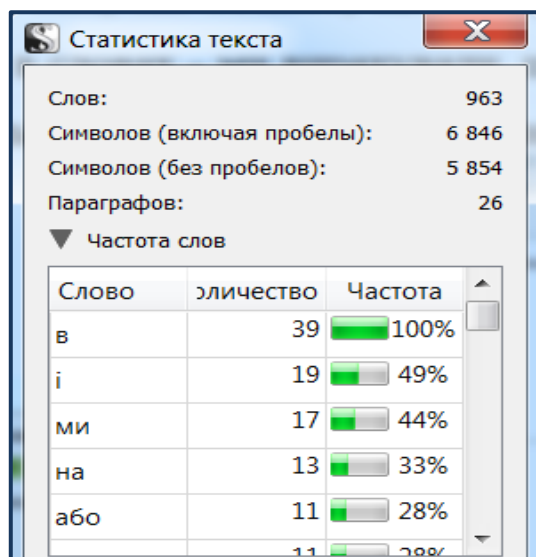

Рис. 39. Статистика тексту

Використання функціоналу обох програм – Excel і Scrivener – розширює можливості науковця в аспектах, що стосуються структурування тексту, а також у підтриманні самодисципліни через встановлення чітких цілей для роботи над текстом.

Контрольні запитання

1. Як можна дізнатися про кількість зібраних фрагментів у Excel?
2. Яка функція дає змогу переглянути кількість збережених фрагментів текстів в Scrivener?
3. Де створюємо структуру в Scrivener? Як її можна редагувати і як це відбивається на тексті?
4. Яка функція дозволяє переглянути кілька розрізнених документів як один?
5. Що таке інтелект-карти (інтелект-мапи)? Які функції вони виконують?
6. Які існують сервіси для створення інтелект-карт? (див. перелік в кінці практикуму)
7. У якому розширенні переносимо інтелект-мапи до проєкту Scrivener?
8. Яким чином імпортуємо карти до проєкту?
9. Як імпортувати проєкт Scrivener?
10. Яку функцію виконує папка Research?
11. Чи можна переглядати в проєкті файли з іншими розширеннями? Які саме та яким чином?

12. Як розгорнути повноекранний режим? Яку функцію він виконує?
13. В якому меню знаходимо статистику? Яку саме статистику надає Scrivener?
14. Чи можна визначати цілі проєкту? Для чого це варто робити?

Завдання до практичної роботи 5

1. У програмі Excel пошукайте клітинки за одним або двома тегами, відзначте, скільки знайшлося. Зафіксуйте скриншотом.
2. Змініть структуру в програмі Scrivener – перетягніть одну теку до іншої, роз'єднайте два документи через команду «Роз'єднати по виділенню», а ще один – «Роз'єднати з виділенням як заголовком». Для цього треба виділити рядок або одне слово і обрати команду із меню правої кнопки миші. Подивіться, як змінилася структура в біндері. Подивіться також, як змінився повний документ в режимі сувою. Переіменуйте нові документи відповідно до ваших завдань.
3. За допомогою клавіші Ctrl і миші оберіть у випадковому порядку 5 документів у структурі. Перегляньте їх у режимі сувою через множинний вибір – як вони виглядають? Поміркуйте, яким чином це може стати вам у нагоді під час написання наукової праці.
4. Перегляньте запропонований наприкінці практикуму перелік сервісів для створення інтелект-мап. Додайте до Гугл диску додаток MindMup2 for Google Drive. Перейдіть до створення карти.
5. Створіть карту з 4 рівнів. Ядро – «Когнітивна лінгвістика», дочірні гілки – 4 прізвища українських когнітивістів, від них – назви ЗВО або шкіл, до яких належать ці вчені, від них – по одній їх роботі (назва роботи). Додайте до нотаток до пункту роботи (через активне меню «Add note») по одній цитаті до кожної роботи.
6. Збережіть карту у форматі .orml на свій комп'ютер.
7. Перейдіть до проєкту Scrivener, оберіть меню Файл – Імпортувати – Файли OXML і MindMap. Оберіть збережений файл з комп'ютера. Віднайдіть його в структурі. Перегляньте збережену частину структури в режимі сувою і режимі карток-синопсисів. Де знаходяться наведені вами цитати?

8. Створіть новий проєкт Scrivener і імпортуйте туди той, що ви розробляли раніше, через меню Файл – Імпортувати – Проєкт Scrivener. Перегляньте, в якому місці структури з'явився імпортований проєкт. Чи були імпортовані також ключові слова та ярлички?
9. Перейдіть до папки Research і спробуйте перетягнути до неї зображення з Вашого комп'ютера. Як воно відображається? Тепер спробуйте вставити малюнок у текст документа в режимі сувою. Відредагуйте по висоті і по ширині через праву кнопку миші. Спробуйте завантажити аудіофайл та файли Excel до папки Research – як вони відображаються? А відеофайли?
10. Додайте до папки Research документ у форматі pdf, відкрийте його, розподіліть екран вертикально (меню Вигляд – Компонівка – розділити за вертикаллю). Розгорніть у сусідньому редакторі документ зі структури. Спробуйте передрукувати частину тексту з файла pdf до структури.
11. Тепер розгорніть у двох редакторах два різних документи зі структури. Спробуйте розділити горизонтально – як Вам зручніше, вертикально чи горизонтально? Подивіться, що буде, якщо один і той самий документ відкрити в двох редакторах поруч і почати вводити текст.
12. Розгорніть повноекранний режим через меню Вигляд – Повноекранний режим. Зверніть увагу, що на фоні видно проєкт. Згорніть повноекранний режим через клавішу Escape або за допомогою стрілок в правому нижньому кутку. Перейдіть до меню Вигляд – Налаштування фону повноекранного режиму. Оберіть картинку гарної якості в себе на комп'ютері. Поверніться до повноекранного режиму. Які зміни відбулися?
13. Порухайте мишкою і перегляньте функції, які доступні у нижньому меню повноекранного режиму. Чи допомагає Вам відсутність факторів, що відволікають, краще зосередитися на роботі над текстом?
14. Вийдіть із повноекранного режиму і перейдіть до меню «Проєкт». Перегляньте цілі проєкту, потім – статистику проєкту. Встановіть собі цілі і перегляньте, наскільки ви вже наблизилися до завершення. В більш нових версіях можна також встановити дедлайн – кінцеву дату завершення тексту.

15. У статистиці проєкту налаштуйте параметри обрахунку статистики – враховуйте тільки документи, що включені до компіляції, виключіть коментарі, анотації і враховуйте вкладені документи. Встановіть кількість слів на книжковій сторінці - 350. Приблизно стільки повних слів можна розмістити на сторінці А4 за умов дотримання стандартних вимог до оформлення, кеглю і берегів.

Практична робота 6. Компілювання документу в формат для друку

Мета: навчитися компілювати текст із проєкту Scrivener у документ для друку, дотримуватися вимог оформлення.

Основні терміни: компілювання, формат файлу.

Компілювання – останній крок створення текстового документу. Насамперед необхідно перевірити остаточний вигляд документу. Для цього переходимо до меню «Файл» – «Попередній перегляд» («Предварительный просмотр»). У вікні, зображеному на рис. 41 «Попередній перегляд», можемо переглянути документ, налаштувати в ньому інтервали та одразу вивести за необхідності на друк.

Важливою перевагою Scrivener є можливість форматування документу як електронної книги. Можна зберегти документ в одному з обраних форматів: .doc, .pdf, .epub тощо. Налаштування відбуваються після натискання на пункт «Компілювати рукопис» через меню «Файл». На Рис. 42 «Створення змісту» ми бачимо, як обрати документи, які буде включено до компіляції, на Рис. 43 «Налаштування параметрів» – налаштування берегів, а також вибір формату, до якого буде скомпільовано документ. Після налаштувань натискаємо на «Компіляція» й зберігаємо документ до обраної теки.

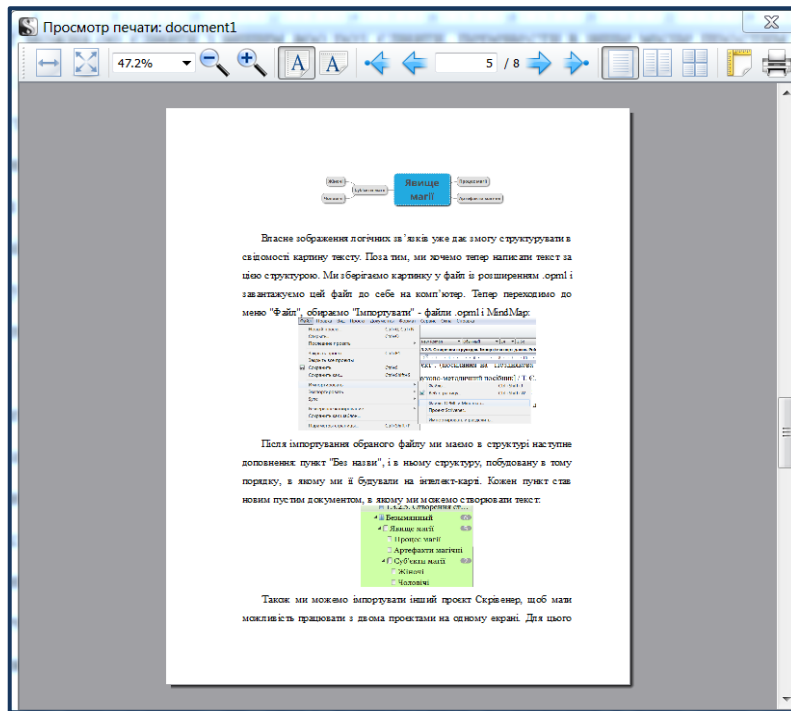

Рис. 40. Попередній перегляд

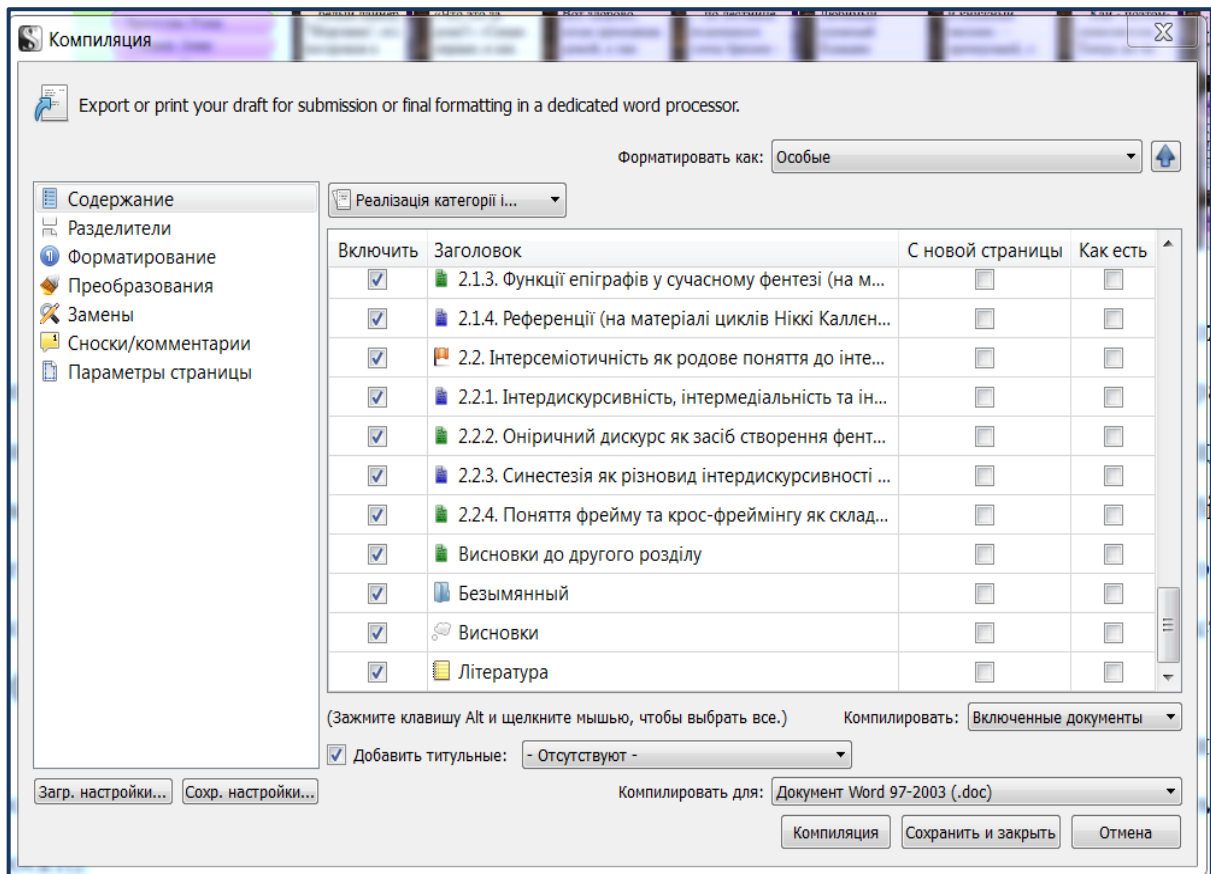

Рис. 41. Створення змісту

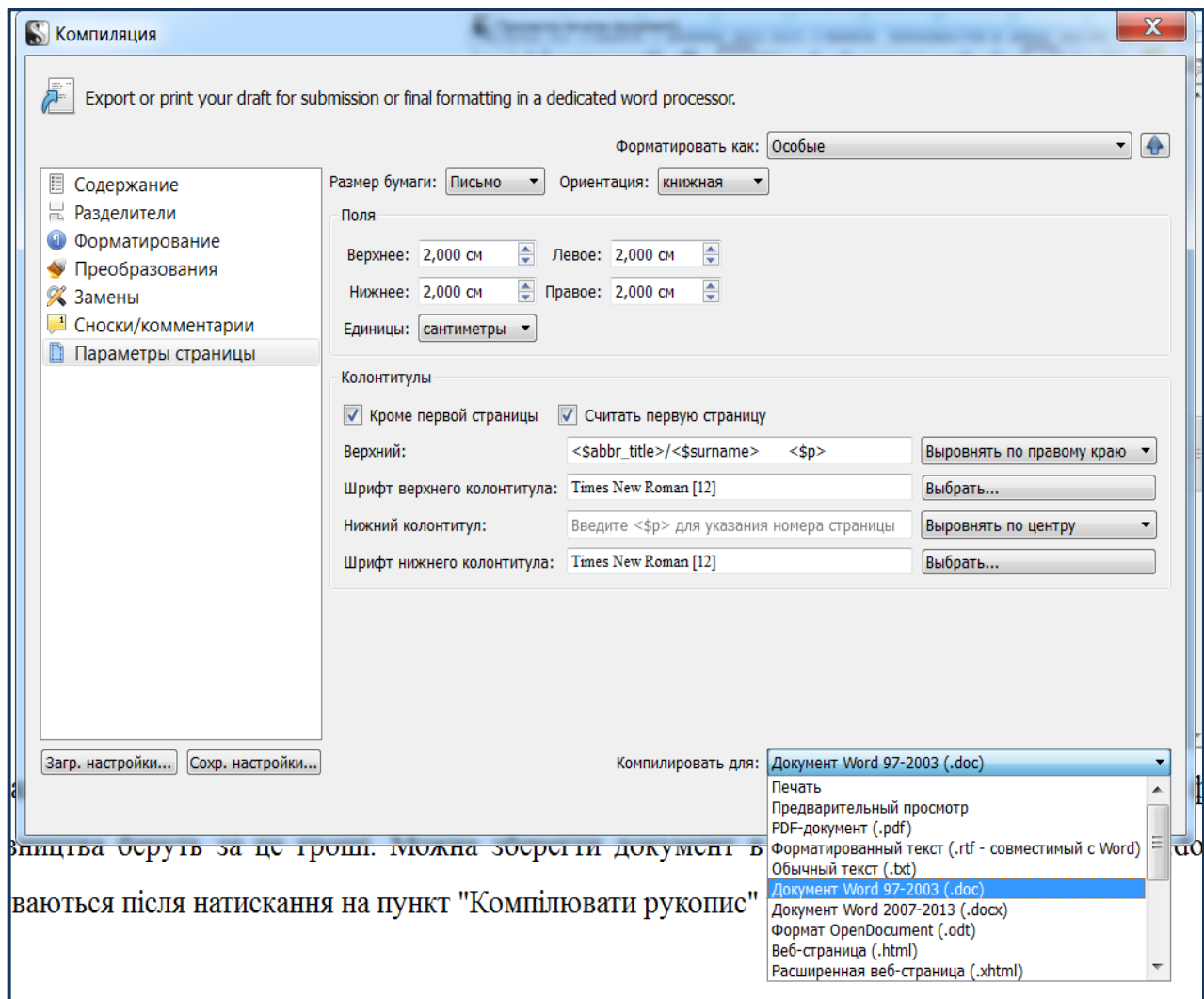

Рис. 42. Налаштування параметрів

Після отримання скомпільованого документу його можна розгорнути й перевірити, чи не змінилися налаштування. У такий спосіб ми переконалися, що створення складного, розгалуженого наукового тексту є набагато зручнішим у спеціальному текстовому процесорі, а Word є зручним для приведення тексту до остаточного вигляду перед відправкою до друку.

Контрольні запитання

1. Що таке компілювання?
2. Яким чином можна переглянути остаточний вигляд документу перед друком?
3. До яких форматів можна зберегти створений в Scrivener документ?
4. Яке меню активує налаштування параметрів компілювання?

Завдання до практичної роботи 6

1. Перейдіть до меню Файл – Попередній перегляд. Перегляньте документ, зауважте, що саме так він виглядатиме після форматування у документ для друку. Зауважте, що можна налаштувати зручний стиль, який буде збережено після переформатування документу, через меню Формат – Formatting – Перевизначити стиль з виділення. Перед цим необхідно заздалегідь відкоригувати текст так, щоб він відповідав вимогам публікації.
2. Натисніть на «Компіляція» - оберіть «Форматувати як» - «Особливі». Так ви збережете свої налаштування. Компілювати для – і оберіть необхідний формат.
3. Збережіть документ у формат .doc або .docx. Перегляньте його – чи відповідає він зазначеним вами вимогам? Зверніть увагу на колонтитули – там буде вказано назву проєкту і ім'я автора. Ви можете їх видалити, якщо вони вам не потрібні.
4. Збережіть документ у формат .epub. Перегляньте створену електронну книгу. Зверніть увагу на інтерактивне меню, яке дає змогу переходити за створеними вами розділами.
5. Спробуйте відкрити збережений документ у форматі .doc знову у проєкті Scrivener через меню Файл – Імпортувати – Імпортувати та розділити – обираєте в себе на комп'ютері збережений файл. Перегляньте його, розподіліть на декілька розділів. Так ви зможете вносити правки наукового керівника або редактора.

Заключне слово

Використання програмних засобів ПК і розуміння принципів індексації інформації та її пошуку стануть у нагоді дослідникам у будь-якій сфері, особливо в гуманітарних науках, які вимагають опрацювання великих масивів текстів. Розмітка інформації з допомогою хештегів та ключових слів, а також інших метаданих полегшує пошук необхідних фрагментів тексту під час написання наукового тексту будь-якого обсягу та спрямованості. Створення гіперпосилань на внутрішні та зовнішні ресурси дає змогу поєднати створюваний текст із вебсторінками та з документами, розміщеними на комп'ютері користувача. Програмні засоби можна застосовувати замість «аналогового» картографування на паперових носіях, тому що в цьому випадку вся інформація зберігається в одному документі, легко індексується й піддається статистичній обробці.

Microsoft Excel є доступним для кожного варіантом створення простої картотеки. Можливості індексації фрагментів та їхнього структурування обмежені, проте виконують базові функції під час пошуку та аналізу інформації.

Scrivener постає альтернативним текстовим процесором другої парадигми: «Ти бачиш те, як ти думаєш», що дає змогу створювати складні тексти, відображати процес мислення науковця та письменника, налаштовувати під себе всі функції, у тому числі і створення метаданих (ключових слів та лейблів), створювати структуру з допомогою інтелектуальних мап, і на кінцевому етапі компілювати рукопис, готовий до друку або для публікування в електронному форматі.

Перспективними є пошуки нових функцій офісних програм, що можуть бути встановленими на будь-якому персональному комп'ютері, нових онлайн ресурсів, що є у вільному доступі, а також пошук можливості впроваджувати принципи подібної індексації в інтернеті.

Література

1. Ахренова Н. Доминанты современной интернет-лингвистики // Дис. ...доктора филол.наук, 10.02.19. Московский государственный областной университет. Мытищи, 2018. 363 с.
2. Бойко О. Використання програми Microsoft Office Excel для лінгвістичного аналізу тексту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»*. Т.3, №38, 2019. С. 24-29.
3. Бойко О. Функції метаданих у створенні електронної картотеки під час лінгвістичного опрацювання тексту в текстовому процесорі Scrivener. *Лінгвістичні студії*, випуск 41, 2021 // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2021.41.32>
4. Горіна Ж. Про віртуальну комунікацію в мережі Instagram // Горіна Ж., Іскова М., Одинець М. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cutt.ly/Djb3U77>
5. Горобець К. Лонгрід про програми для науковців, 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cutt.ly/Zjb9fxC>
6. Горошко Е. Лингвистика Интернета: формирование дисциплинарной парадигмы [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cutt.ly/BjAfy3u>
7. ГРАК – Генеральний регіонально анотований корпус. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uacorpus.org/>
8. Дорош М. 15 онлайн інструментів для продуктивної роботи над текстом, 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cutt.ly/UsyjHQM>
9. Жуковська В. В. Вступ до корпусної лінгвістики: навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 142 с.
10. Захаров В. П., Богданова С. Ю. Корпусная лингвистика: учебник для студентов гуманитарных вузов. Иркутск: ИГЛУ, 2011. 161 с.
11. Калинина Е. История и основные понятия корпусной лингвистики. *Изучаем Digital Humanities*. 2018. Восстановлено из: <https://cutt.ly/ajjOleD>
12. Карпіловська Є. А. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика: Підручник. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. 188 с.

- 13.Кольцова Ю. Онлайн-дискурс як новітній тип дискурсу // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cutt.ly/Gjb3Fw2>
- 14.Компанцева Л. Прикладні аспекти інтернет-лінгвістики в діяльності інститутів сектору безпеки // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cutt.ly/Ojb3aE4>
- 15.Маслак, А. Scrivener как основной инструмент работы с текстом. 2017. Восстановлено из: <https://cutt.ly/djb22k5>
- 16.Нея, А. Письменницькі лайфхаки. Письменницький софт. 4. 2020. Відновлено з: <https://cutt.ly/VvGj5GS>
- 17.Николаев И. С., Митренина О. В., Ландо Т. М. *Прикладная и компьютерная лингвистика*. М.: Ленанд, 2016. 320 с.
- 18.Плунгян, В. Зачем мы делаем Национальный корпус русского языка? *Отечественные записки*, № 2. 2005.
- 19.Позднякова, Т. *Візуалізація та структурування інформації за допомогою ментальних карт на уроках біології: науково-методичний посібник*. Рівне: РОШПО, 2018. 50 с. Відновлено з: <https://goo.su/7d2k>
- 20.Селіванова, О. О. Корпусна лінгвістика. *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник*. Полтава: Довкілля-К, 2008. С. 667-669.
- 21.Сребрянская, Н. А. Новые возможности лингвистического исследования художественного текста с помощью компьютера. 2007. Восстановлено из: <https://goo.su/7D2g>
- 22.Суриков А. В., Бочаров В. В., Алексеева С. В., Грановский, Д. В., Остапук Н. А., Степанова М. Е. Сегментация текста в проекте «Открытый корпус». *Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: По материалам ежегодной Международной конференции «Диалог» (Бекасово, 30 мая–3 июня 2012 г.)*. М.: РГГУ, 2012. Т. 11.
- 23.Український національний лінгвістичний корпус (УНЛК). Відновлено з: <http://www.mova.info>
- 24.Что такое карта мыслей и как с ней работать. Восстановлено из: <https://goo.su/7D2r>
- 25.Шандрук У. Дослідження особливостей проектування корпусу на основі

текстової моделі. 2017. Відновлено з: <https://goo.su/7d2G>

26.Шведова, М., Січінава, Д. Корпусна лінгвістика та лексико-граматична типологія. *Українське мовознавство*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. № 43, 2013. С. 95-103.

27. Baroni, M. & Lenci, A. Distributional Memory: A general framework for corpus-based semantics. *Computational Linguistics*, 36 (4), 2010. Pp. 673-721.

28. Buzuka, пользователь LiveJournal. О программе Scrivener на примере романа «Колобок и маленький парень с кольцом». 2020. Восстановлено из: <https://cutt.ly/Njb2L73>

29. Rikki-T-Tavi, пользователь LiveJournal. Работа над книгой: организация, задачи себе и дедлайны. 2018. Восстановлено из: <https://cutt.ly/gjb9y8R>

30. Ru_Scrivener, пользователь LiveJournal. Scrivener от А до Я. 2014. Восстановлено из: <https://cutt.ly/vzhDwqi>

31. Literature and Latte. Посібник з експлуатації Scrivener. 2021. Відновлено з: <https://cutt.ly/yzhGaM2>

32. Sanders, K. Scrivener как менеджер приключений. 2014. Восстановлено из: <https://cutt.ly/lzhPPxy>

Безкоштовні онлайн-курси

1. Бондаренко А. Візуалізація даних <https://goo.su/7D2M>
2. Дмитрієва В. Word та Excel: інструменти і лайфхаки. <https://goo.su/7d2M>
3. Фархутдинов И. Базовые навыки Excel <https://stepik.org/56071>

Сервіси для створення інтелект-карт

1. Canva <https://goo.su/7D2q>
2. Coogle <https://coggle.it/?lang=ru>
3. Genially <https://app.genial.ly/templates/infographics>
4. MindMapMaker <https://app.mindmapmaker.org/#>
5. MindMeister <https://www.mindmeister.com/ru>
6. MindMup2 for Google Drive: Додаток до Google <https://drive.mindmup.com/>
7. Mindomo <https://www.mindomo.com/>